

Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma

OLLI MÄKELÄ | PILVI LESCH

Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma

OLLI MÄKELÄ
PILVI LESCH

RAPORTTEJA 3 | 2013

**YLÄ-SAVON PALVELUKOHTEIDEN
OPASTUSSUUNNITELMA**

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Taitto: Olli Mäkelä

Kansikuva: Esa Laurikainen

Kartat: © Karttakeskus L4356

© Maanmittauslaitos lupanro 20/MML/12

ISBN 978-952-257-713-9 (painettu)

ISBN 978-952-257-714-6 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2846 (painettu)

ISSN 2242-2854 (verkkajulkaisu)

URN:ISBN:978-952-257-714-6

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Esipuhe

Palvelukohteilla tarkoitetaan tienkäyttäjille palveluja tarjoavia palveluyrityksiä ja -toimintoja. Palvelukohteiden opastukseen käytetään erilaisia opastusmerkkejä ja kohdetunnuksia. Opastusmerkkien asettaminen ja ylläpito ovat yleensä opastettavan kohteen ylläpitäjän vastuulla. Opastusmerkit edellyttävät tienpitäjän lupaa.

Vuonna 2007 palvelukohteiden viitoitusuudistuksessa laajennettiin opastusmerkeissä ruskean värin käyttöä, lisättiin kohdetunnuksen määrää ja otettiin käyttöön uusia opastusmerkkejä. Myös palvelukohteiden viitoitusohjeita ja yleisiä viitoitusperiaatteita tarkistettiin.

Suunnitelman tavoitteena on saada Ylä-Savoon yhtenäinen, selkeä ja ajallisesti kestävä palvelukohteiden viitoitusjärjestelmä, joka helpottaa tienkäyttäjää löytämään tarvitsemansa palvelut. Suunnittelualue käsittää Iisalmen, Keiteleen, Kiuruveden, Lapinlahden, Pielaveden, Sonkajärven ja Vieremän kuntien alueen.

Suunnitelmaa laadittaessa on käytetty Tiehallinnon ohjeita ”Palvelukohteiden alueellisen opastussuunnitelma laatiminen” ja ”Palvelukohteiden viitoitus”.

Suunnittelutyötä ovat ohjanneet Raimo Kaikkonen ja Hanna Turunen Pohjois-Savon ELY-keskuksesta sekä Juhana Ketola Pirkanmaan ELY-keskuksen valtakunnallisesta Liikenteen asiakaspalvelukeskuksesta.

Suunnitelman laatimiseen ovat kuntayhdyshenkilöinä osallistuneet Jarmo Miettinen ja Jyrki Könntä Iisalmen kaupungista, Eero Ryhänen Keiteleen kunnasta, Jukka Jaakkola Kiuruveden kaupungista, Kirsti Tiirikainen Lapinlahden kunnasta, Tuija Valta, Anu Lehto ja Vilma Kröger Pielaveden kunnasta, Jari Sihvonen ja Eero Pitkänen Sonkajärven kunnasta sekä Maija-Leena Kemppainen Vieremän kunnasta. Virpi Murtola on osallistunut työhön Ylä-Savon Kehitys Oy:n edustajana ja Riikka-Leena Lappalainen on toiminut alueen yrittäjien edustajana. Kuntayhdyshenkilöt ovat auttaneet palvelukohteiden ja niiden sisältämien palvelujen kartoittamisessa, osallistuneet suunnitelman esittelytilaisuuksiin sekä kommentoineet suunnitelmaluonnoksia.

Marraskuussa 2012 on pidetty palvelukohdeyrittäjille ja sidosryhmille tarkoitettua suunnittelu- ja esittelytilaisuutta Iisalmissa ja Pielavedellä. Suunnitelmaluonnokset ovat marraskuussa 2012 olleet internetissä nähtävillä ja kommentoitavissa, jolloin niistä on saatu runsaasti palautetta. Palaute on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon suunnitelmaa viimeisteltäessä.

Suunnitelman laatijana on toiminut Ramboll Finland Oy, jossa työstä ovat vastanneet Olli Mäkelä, Pilvi Lesch, Esa Laurikainen ja Susanna Kukkonen.

Kuopiossa tammikuussa 2013

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Sisältö

1	Lähtökohdat	7
1.1	Palvelukohteiden opastusjärjestelmä.....	7
1.2	Palvelukohteiden opastusmerkit.....	8
1.3	Palvelukohteiden seudullinen opastussuunnitelma.....	11
1.4	Suunnitelman rajauksia.....	12
2	Suunnittelualue	13
3	Opastuksen nykytila	16
3.1	Nykyinen palvelukohteiden viitoitus.....	16
3.2	Huomioita palvelukohteiden viitoituksesta.....	17
4	Palvelukohteiden opastus	18
4.1	Opastuksen yleisperiaatteet.....	18
4.2	Suunnitelman laatiminen ja sisältö.....	20
4.3	Suunnitelman sisältö palvelukohdetyypeittäin.....	24
4.3.1	Opastuspiste (tunnus 711) ja opastustoimisto (712).....	25
4.3.2	Huoltoasema (tunnus 722) ja autokorjaamo (tunnus 721).....	26
4.3.3	Hotelli tai motelli (tunnus 723).....	27
4.3.4	Ruokailupaikka (tunnus 724).....	28
4.3.5	Kahvila tai pikaruokapaikka (tunnus 725).....	29
4.3.6	Retkeilymaja (tunnus 731).....	30
4.3.7	Leirintäalue (tunnus 733) ja matkailuajoneuvoalue (tunnus 734).....	30
4.3.8	Ulkoilualue (tunnus 742).....	32
4.3.9	Museo tai historiallinen rakennus (tunnus 772a).....	33
4.3.10	Luontokohde (tunnus 772c).....	34
4.3.11	Näköalapaikka (tunnus 772d).....	35
4.3.12	Muu nähtävyys (tunnus 772f).....	36
4.3.13	Uintipaikka (tunnus 773a).....	37
4.3.14	Kalastuspaikka (tunnus 773b).....	38
4.3.15	Hiihtohissi (tunnus 773c).....	39
4.3.16	Golfkenttä (tunnus 773d).....	40
4.3.17	Mökkimajoitus (tunnus 774a).....	41
4.3.18	Aamiaismajoitus (tunnus 774b).....	42
4.3.19	Suoramyyntipaikka (tunnus 774c).....	43
4.3.20	Käsityöpaja (tunnus 774d).....	44
4.3.21	Ratsastuspaikka (tunnus 774f).....	45
4.3.22	Muiden kohteiden opastus.....	46
4.4	Opastuksen erityispiirteitä.....	47
5	Matkailutiet	48
5.1	Sininen Tie.....	49
5.2	Matkailuteiden reittiviitoitus.....	49
5.3	Matkailutietunnuksen käyttö palvelukohteiden opastuksessa.....	50
6	Opastuslupa ja opasteiden hankinta	51
7	Opastussuunnitelman toteuttaminen ja ylläpito	53

1 Lähtökohdat

Palvelukohteilla tarkoitetaan tienkäyttäjille palveluja tarjoavia palveluyrityksiä ja -toimintoja. Tällaisia ovat esim. hotellit, retkeilymajat, leirintäalueet, kahvila- ja ravintolapalvelut, erilaiset aktiviteetit ja nähtävyydet. Myös paljon liikennettä aiheuttavat kohteet, kuten uimapaikat, museot, huvipuistot ja laskettelukeskukset on opastettu opastusmerkein. Palvelukohdetunnuksin opastetaan lisäksi yleiseen turvallisuuteen ja matkanteen liittyviä palveluita, joita ovat esimerkiksi ensiapu tai huoltoasema. Palvelukohteiden opastukseen käytetään erilaisia opastusmerkkejä ja kohdetunnuksia.

Opastusmerkkien asettaminen ja ylläpito ovat yleensä opastettavan kohteen ylläpitäjän vastuulla. Opastusmerkit edellyttävät tienpitäjän lupaa.

1.1 Palvelukohteiden opastusjärjestelmä

Maantiellä viitoituksen tarkoituksena on yhdessä asianmukaisen tiekartan kanssa, johon tienkäyttäjä tutustuu ennen matkalle lähtöä, opastaa tienkäyttäjää kohteeseen edullisinta reittiä. Palvelukohteiden viitoitus täydentää reittiopastusta osoittamalla tienkäyttäjälle tämän matkan aikana tarvitsemia palveluja. Opastusjärjestelmän rakenne muodostuu kolmesta tasosta (kuva 1-1).

Kuva 1-1. Opastusjärjestelmän kolmitasoinen rakenne. Lähde: Tiehallinnon ohjejulkaisu "Palvelukohteiden viitoitus".

Ensimmäinen taso - Tiekartat ja tieverkon viitoitus

Tienkäyttäjä suunnistaa tieverkolla tiekartassa esitettyihin kohteisiin vertailemalla tiekarttaa ja tieverkon viitoitusta toisiinsa. Suunnistaminen tieverkolla on mahdollista tunnistamalla tienviitoista tiekartalla esiintyvät tienumerot ja maantieteelliset erisnimet.

Toinen taso - Opastuspaikat

Kohdealueella tienkäyttäjä tarvitsee usein tarkempaa tietoa kohteen sijainnista tai monimuotoisempaa tietoa sijaintiympäristönsä palveluista kuin mitä tiekartta tarjoaa. Opastuspaikassa on ulko- tai sisätiloihin sijoitettu alueellinen opastuskartta (opastuspiste) tai sisätiloihin sijoitettu opastuspääte tai matkailuneuvontapiste (opastustoimisto).

Opastuspaikkojen tehtävä on opastaa tienkäyttäjä sille tielle, josta lopulliseen määränpäähän käännetään. Hyvin varustetusta opastuspaikasta tienkäyttäjä voi ottaa mukaansa alueen matkailupalveluja esittelevän kartan, joka toimii varmistuksena matkalla perille.

Kolmas taso - Lähiviitoitus

Tienkäyttäjä ohjataan perille kohteeseen lähiviitoituksella. Lähiviitoituksen perustyökaluja ovat osoitejärjestelmää tukevat tien- ja kadunnimikilvet sekä lähi-, paikallis- ja erityiskohteita osoittavat tienviitat, joita täydennetään palvelukohteiden opastusmerkeillä ja erilaisilla toimintoja kuvaavilla osoiteviitoilla.

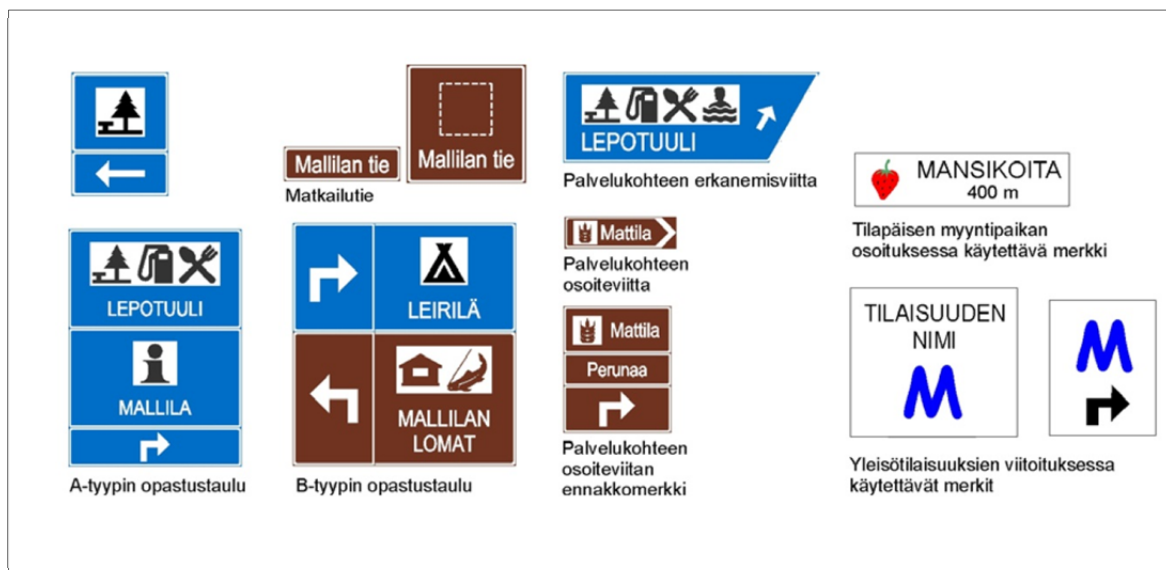
Ajoneuvonavigaattoreiden yleistyminen korvaa mm. tiekartan käyttötarvetta. Palvelukohteiden lähiopastus on kuitenkin edelleen tärkeää tienkäyttäjien ohjaamiseksi haluamiinsa palvelukohteisiin.

1.2 Palvelukohteiden opastusmerkit

Käytettävät liikennemerkkit ja tunnuksut

Tienkäyttäjille tarkoitettuja palveluja osoitetaan tieliikenneasetuksen mukaisilla (kuva 1-2)

- palvelukohteiden opastustauluilla (A- ja B-tyytit)
- palvelukohteiden erkanemisviitalla
- palvelukohteiden osoiteviitalla
- palvelukohteiden osoiteviitan ennakkomerkillä ja
- matkailutiemerkeillä.

Kuva 1-2. Palvelukohteen opastuksessa käytettävät liikennemerkkit.

Palvelukohteen opastustauluja käytetään kauempaa tapahtuvaan opastukseen mm. silloin, kun reitti opastettavaan kohteeseen kääntyy risteyksissä. Samassa pystytystelineessä voi olla yleensä enintään kolmen kohteen opastus. Saman pystytystelineen taulussa voidaan esittää yhteensä enintään kymmenen tienkäyttäjälle tarkoitettua tietoa, joita ovat tunnuksut, nuolet, nimet, aukioloajat ja etäisyydet.

Palvelukohteen osoiteviitaa ja sen ennakkomerkkiä käytetään lähiopastuksena osoittamaan kohteeseen johtavaa liittymää.

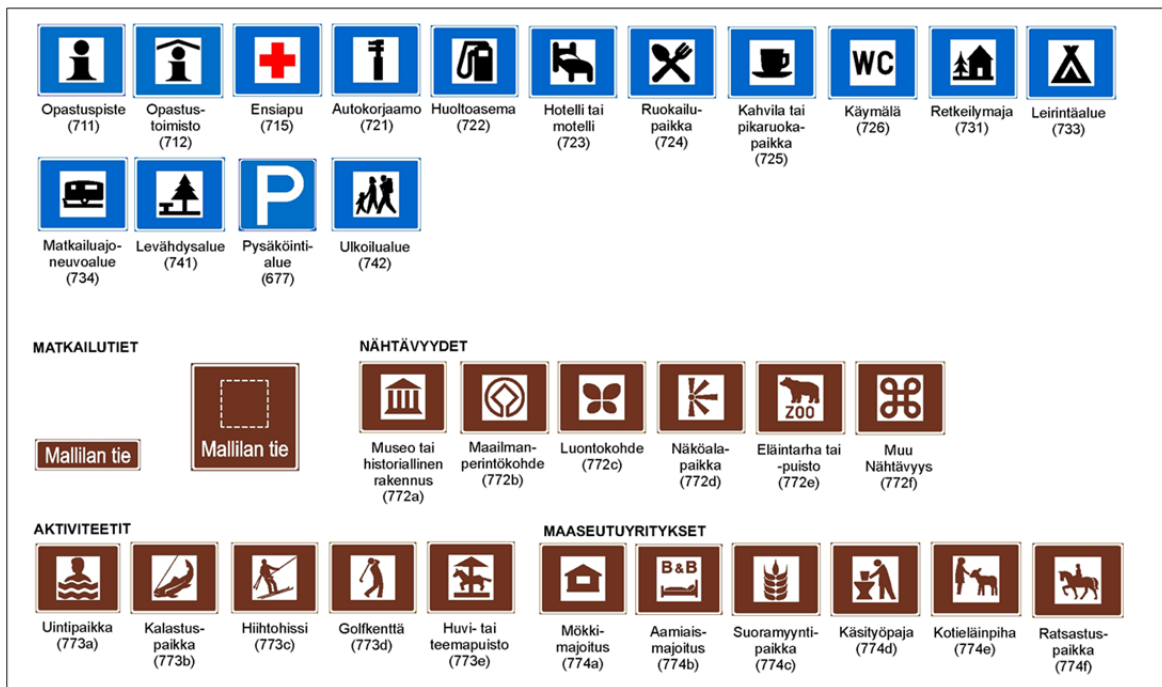
Yleisötillaisuuksien ja matkailijoita palvelevan myyntitoiminnan opastuksessa voidaan käyttää tilapäisiä opasteita. Yleisötillaisuuksilla tarkoitetaan yleensä muutaman päivän, pisimmillään viikkoja, kestäviä messuja, näyttelyjä, kokouksia, urheilutillaisuuksia tai muita tapahtumia, joihin saapuu runsaasti yleisöä paikka-

kunnan ulkopuolelta. Myös tilapäiset opasteet edellyttävät tienpitäjän eli maanteillä paikallisen ELY-keskuksen lupaa.

Palvelukohteiden opastusmerkeissä käytetään tieliikenneasetuksen mukaisia tunnuksia (kuva 1-3). Palvelukohteet voidaan ryhmitellä

- tienvarsipalvelut
- majoituspalvelut
- nähtävyydet
- aktiviteetit
- maaseutuyritykset.

Kuva 1-3. Palvelukohteen opastuksessa käytettävät tunnukset.

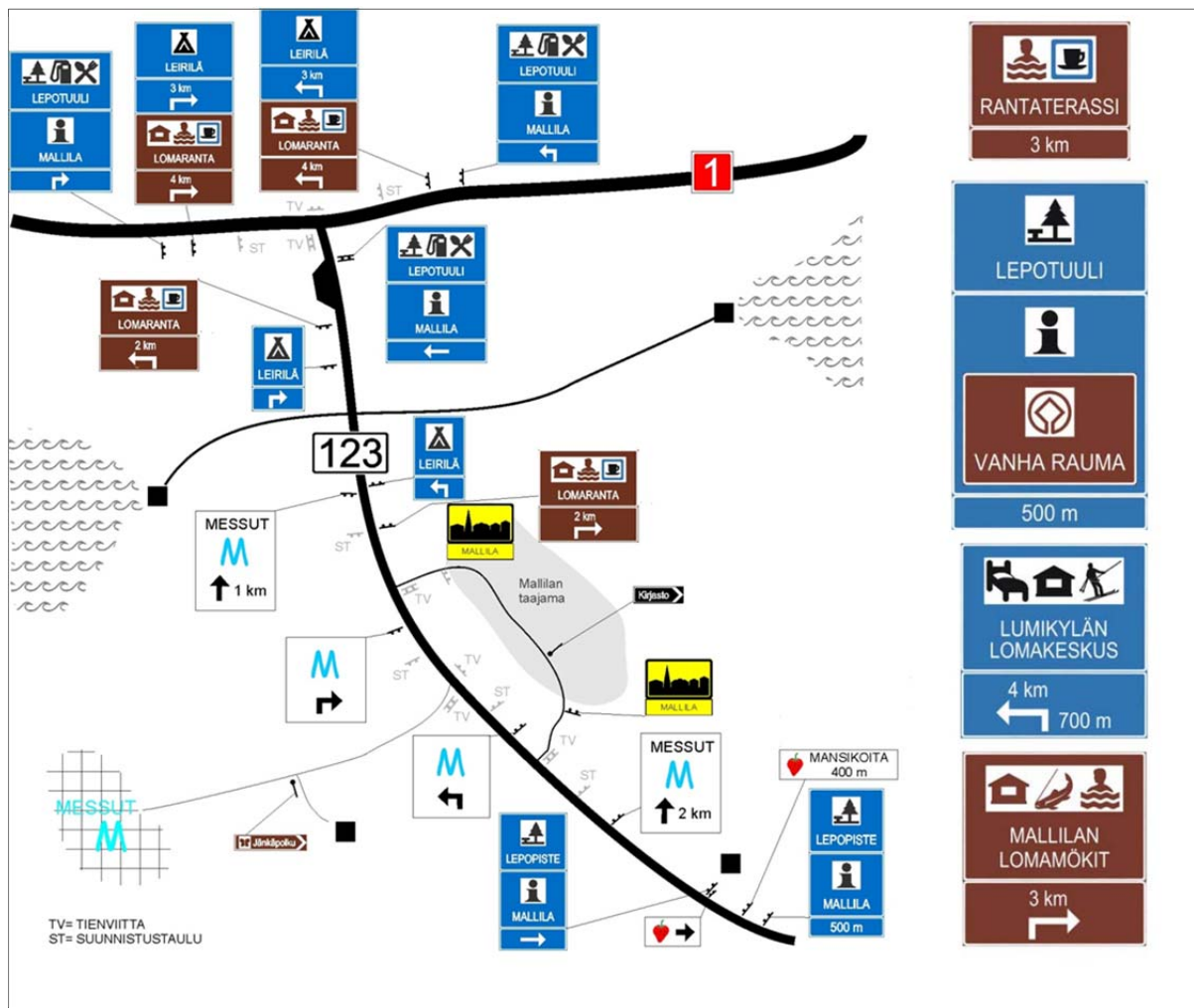
Kohdeopastuksessa voidaan käyttää mustapohjaista osoiteviittaa muihin kuin edellä kuvattuihin palvelukohteisiin. Tyypillisiä mustapohjaisen osoiteviitan käyttökohteita ovat esimerkiksi erilaiset virastot ja laitokset, kirjasto, hautausmaa tai terveyskeskus.

Mustapohjaista osoiteviittaa voidaan käyttää myös sellaisten palvelukohteiden opastuksessa, joissa palvelukohteen tunnuksen edellytykset eivät täyty. Mustapohjaiset osoiteviitat eivät sisälly tähän suunnitelmaan.

Käytettävät värit

Palvelukohteiden opastusmerkeissä käytetään sinistä ja ruskeaa pohjaväriä. Opastusmerkin väri riippuu palvelukohteen sisällöstä. Kohteen päätunnus määrittää käytettävän pohjaväri. Perusväri on sininen opastettaessa kaikille tienkäyttäjille, kuten matkailijoille, ammattiautoilijoille ja liikematkustajille tarkoitettua yleisesti matkoihin liittyvää palvelua (päätoiminnon tunnus 711 - 742). Perusväri on ruskea osoitettaessa vapaa-ajan matkailuun liittyvää palvelua (päätoiminnon tunnus 771 - 774). Opastusmerkeissä voidaan tarvittaessa yhdistää sekä sinistä että ruskeaa perusväriä. Esimerkkejä värien käytöstä palvelukohteiden opastusmerkeissä on kuvassa 1-4. Tarkemmin värien käytöstä eri tilanteissa on ohjejulkaisussa "Palvelukohteen viitoitus".

Kuva 1-4. Esimerkkejä värien käytöstä palvelukohteiden opastusmerkeissä.

Palvelukohteiden opastusmerkkiuudistus vuonna 2007

Vuonna 2007 tehtiin laaja opastusmerkkiuudistus. Merkittävimmät muutokset olivat:

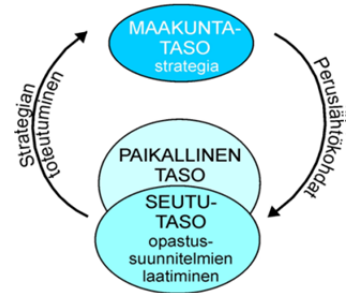
- Palvelukohteiden opastuksessa otettiin käyttöön runsaasti uusia tunnuksia (esim. museo tai historiallinen rakennus, luontokohde, näköalapaikka, eläintarha tai -puisto, golf-kenttä, huvi- ja teemapuisto, aamiaismajoitus, suoramyyntipaikka, käsityöpaja, kotieläinpiha ja ratsastuspaikka).
- Opastusmerkeissä otettiin käyttöön ruskea pohjaväri vapaa-ajan matkailuun liittyville palveluille.
- Uutena liikennemerkkinä otettiin käyttöön ruskeapohjainen palvelukohteen osoiteviitta ja sen ennakkomerkki, joissa voidaan esittää yksi ruskeapohjaisen merkkiryhmän tunnus.
- Aiemmin kokeilulupiin perustunut matkailuteiden viitoitus virallistettiin. Matkailutietunnusta on jatkossa mahdollista käyttää yksittäisen palvelukohteen tai matkailutieinformaatiota sisältävän opastuspaikan opastuksessa.
- Aiemmin maaseutuyritysten opastuksessa käytetty mustapohjainen "tähtämerkki" jäi pois ja maaseutuyritysten viitoitus tapahtuu jatkossa ruskeapohjaisten tunnusten avulla.

Palvelukohteiden viitoitus tulee muuttua uusien käytäntöjen mukaiseksi vuoden 2013 loppuun mennessä.

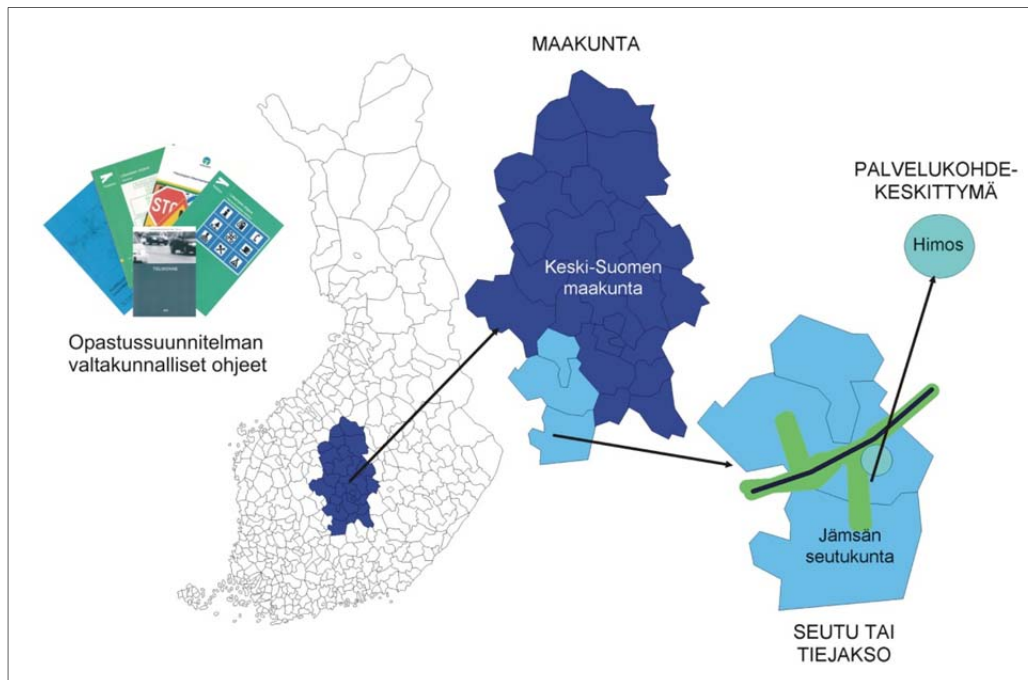
1.3 Palvelukohteiden seudullinen opastussuunnitelma

Palvelukohteiden alueellisia opastussuunnitelmia tehdään kolmella tasolla:

1. **Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma**
  - Maakuntaa tai vielä laajempaa aluetta käsittävä opastussuunnitelma.
2. **Palvelukohteiden seudullinen opastussuunnitelma**
  - Useita kuntia tai tiejaksoja käsittävä opastussuunnitelma.
3. **Palvelukohteiden paikallinen opastussuunnitelma**
  - Esimerkiksi matkailualueetta, kunnan keskustaajamaa tai ylipäättänsä paljon palveluja käsittävän alueen opastussuunnitelma.

Vuonna 2008 laadittu Savo-Karjalan maakuntien opastussuunnitelma sisältää sekä Pohjois-Karjalan että Pohjois-Savon maakunnalliset osuudet. Tässä maakuntatason suunnitelmassa esitetyt periaatteet ja ratkaisut ovat ohjanneet tämän seututasoisen suunnitelman laadintaa (kuva 1-5).

Kuva 1-5. Valtakunnalliset ohjeet ja maakuntatasoinen opastussuunnitelma ohjaavat seututasoisen suunnitelman laadintaa.

Seutukohtaisen palvelukohteiden opastussuunnitelman tavoitteina on

- edistää palvelukohteiden viitoituksen yleisten tavoitteiden toteutumista
- aikaansaada suunnittelualueelle yhtenäinen, selkeä ja ajallisesti kestävä sekä helposti ymmärrettävä viitoitusjärjestelmä, jossa on otettu huomioon vuonna 2007 muuttuneet opastusmerkit
- auttaa yrittäjiä ja muita kohdeopastusta tarvitsevia opastuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja ylläpidossa
- varmistaa yrittäjien tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen kohtelu viitoittamalla samantyyppiset palvelut samalla tavalla
- lisätä opastuksen uskottavuutta huolehtimalla siitä, että viitoitettavien palvelujen laatu vastaa viitoituksen perusteella saatua mielikuvaa
- helpottaa ELY-keskusten lupakäsittelijöiden ja sidosryhmien tehtäviä opastusasioissa.

Seudullisessa opastussuunnitelmassa kartoitetaan kaikki viitoituskelpoiset palvelukohteet sekä inventoidaan kohteiden nykyinen viitoitus, täsmennetään yleisiä viitoitusperiaatteita alueellisiin olosuhteisiin paremmin sopiviksi ja laaditaan kartoille alueellisten periaatteiden mukaiset opastusmerkkisuunnitelmat.

Suunnitelmassa esitetään, millaisin opastusmerkein ja kuinka kaukaa yksittäisen palvelukohteen opastus voidaan toteuttaa. Suunnitelma ohjaa palvelukohteiden opastuksen toteuttamista, mutta lopullisesti yksittäisen kohteen opastuksen toteuttaminen ratkaistaan asiaa koskevan lupahakemuksen perusteella, jolloin tarkistetaan lupapäätökseen vaikuttavien tietojen ajantasaisuus. Suunnitelman avulla yrittäjät ja muut palvelukohteiden haltijat voivat arvioida opastuksen toteutustapaa ja laajuutta. Suunnitelma nopeuttaa lupakäsittelyä.

Vaikka tietty palvelukohde on suunnitelmassa merkitty opastettavaksi, ei tämä edellytä opastuksen toteuttamista, vaan asia on palvelukohteen haltijan ratkaistavissa. Toisaalta se, että tiettyä palvelukohdetta ei ole merkitty suunnitelmassa opastettavaksi, ei välttämättä estä opastusluvan saamista varsinkaan, mikäli tilanne on muuttunut suunnitelman laatimisvaiheessa käytettävissä olleista tiedoista. Epäselvissä tapauksissa kannattaa ottaa yhteyttä ELY-keskuksen lupayhdyshenkilöön, joka voi arvioida tilanteen ja antaa ohjeita ennen lupahakemuksen laatimista.

1.4 Suunnitelman rajauksia

Suunnitelma perustuu vuoden 2012 tilanteeseen

Palvelukohteiden osalta suunnitelman lähtökohtana on vuoden 2012 tilanne. Tilanne kuitenkin muuttuu jatkuvasti: uusia palvelukohteita syntyy, vanhoja poistuu ja toimivien kohteiden palvelutarjonta muuttuu, jolloin voi olla tarpeen tarkistaa opastuksen sisältöä ja laajuutta. Tämän vuoksi suunnitelma on ohjeellinen ja tilanne tarkistetaan opastuslupahakemuksen käsittelyvaiheessa.

Suunnitelma koskee maanteitä

Tienpitäjä päättää liikennemerkkien asettamisesta. Tienpitäjänä toimii maanteillä ELY-keskus, kaduilla kunta ja yksityisteillä yksityistiekunta. Palvelukohteopasteiden asettaminen edellyttää tienpitäjän lupaa.

Tämä suunnitelma koskee valtion maanteitä. Katuja ja yksityisteitä on käsitelty opastuksen jatkuvuuden varmistamiseksi tapauksissa, joissa maantieltä alkava viitoitus on tarpeen johtaa kadun tai yksityistien kautta.

Suunnitelmassa käsitellään kuvan 1-3 mukaiset kohdetyypit. Kuitenkaan ensiaputunnuksen (tunnus 715) käyttöä ei käsitellä tässä suunnitelmassa. Ensiaputunnusta käytetään osana teiden viitoitusta. Sitä ei käytetä tunnuksena palvelukohteiden opasteissa. Tunnuksen käyttö suunnitellaan tienpitäjien toimesta eikä se kuulu opastuksen lupamenettelyn piiriin.

2 Suunnittelualue

Suunnittelualue käsittää Ylä-Savon seudun eli Iisalmen, Keiteleen, Kiuruveden, Lapinlahden, Pielaveden, Sonkajärven ja Vieremän kuntien alueen.

Ylä-Savon asukasluku on noin 57 500 henkeä. Iisalmen asukasluku on 22 100 henkeä, Lapinlahden 10 400 henkeä ja Kiuruveden 9 000 henkeä. Muiden kuntien asukasluvut ovat 2 500 - 5 000 henkeä.

Suunnittelualan kaupallinen rakenne ja matkailukeskukset on esitetty kuvassa 2-1. Ylä-Savossa Iisalmi ja Kiuruvesi ovat kaupunkikeskuksia. Kuntakeskuksia ovat Keitele, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi, Varpaisjärvi ja Vieremä. Alueella on lisäksi useita lähipalvelupisteeksi luokiteltuja kylätaajamia. Alueella ei ole matkailukeskukseksi luokiteltuja kohteita.

Alueen tieverkko

Maanteitä suunnittelualueella on yhteensä 2 507 km. Näistä

- valtateitä 149 km
- kantateitä 151 km
- seututeitä 316 km
- yhdysteitä 1 891 km

Suunnittelualan kautta kulkevia pääteitä ovat (kuva 2-2):

- Helsingin - Kuopion - Kajaanin valtatie 5
- Kalajoen - Kiuruveden - Iisalmen valtatie 27
- Viitasaaren - Siilinjärven kantatie 77
- Iisalmen - Rautavaaran - Nurmeksen kantatie 87
- Raahan - Pulkkilan - Iisalmen kantatie 88.

Pääteitä täydentää laaja seutu- ja yhdystieverkko.

Palvelukohteiden opastuksen toteuttamismahdollisuuksien kannalta maantiet on jaettu kolmeen ryhmään:

- moottoritie ja moottoriliikennetie
- valtatie ja kantatie
- seututie ja yhdystie.

Moottori- ja moottoriliikenneteitä, joilla palvelukohteiden opastuksen kannalta on tiukimmat periaatteet, ei suunnittelualueella ole.

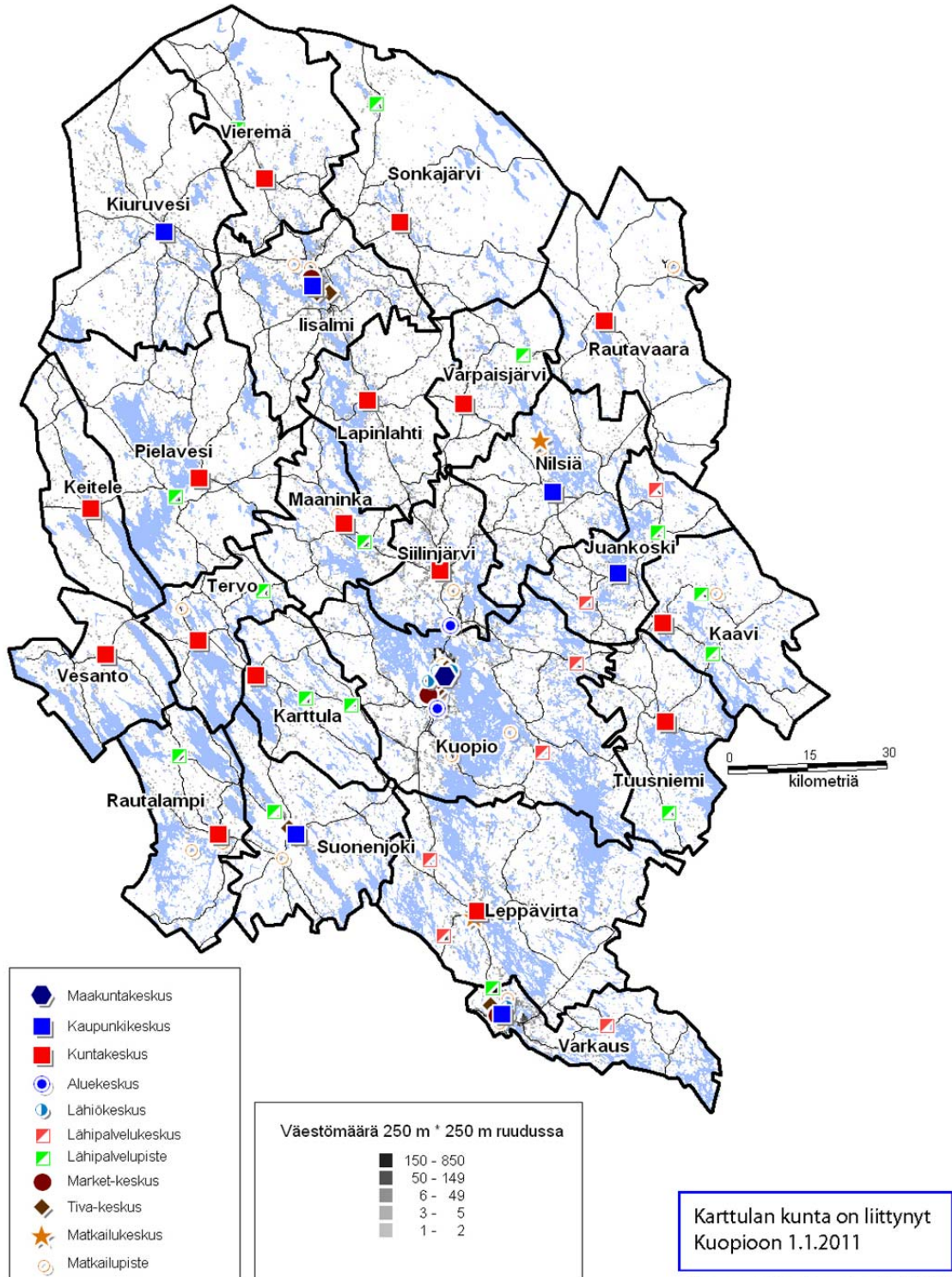
Valta- ja kantateitä, joilla opastuskynnys on muuta tiestöä tiukempi, on yhteensä 300 km. Pääosa maantieverkosta yhteensä 2 207 km on seutu- ja yhdysteitä, joille opastuksen järjestäminen on helpompaa.

Tämä suunnitelma koskee valtion maanteitä. Katuja ja yksityisteitä on käsitelty opastuksen jatkuvuuden varmistamiseksi tapauksissa, joissa maantieltä alkava viitoitus on tarpeen johtaa kadun tai yksityistien kautta. Kaduilla tienpitäjä on kunta ja yksityisteillä yksityistiekunta. Näilläkin teillä palvelukohdeopasteet vaativat tienpitäjän luvan.

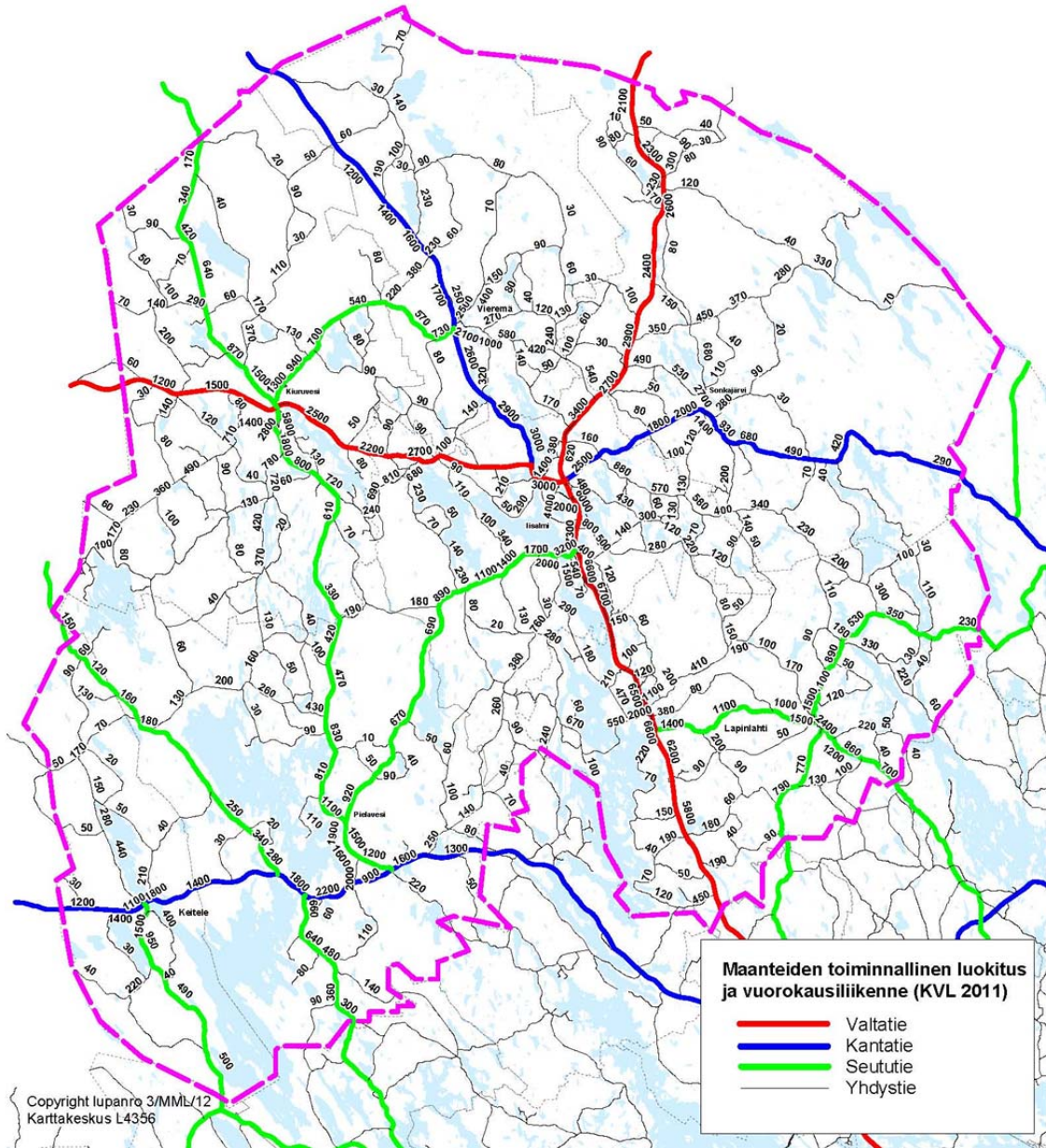
Iisalmessa ohikulkuteiden valtatie 5 ja valtatie 27 sisäpuolelle jäävät tiet ovat pääosin katuja. Suunnitelmassa on Iisalmen keskustan osalta käsitelty vain ohikulkuteiltä alkavaa palvelukohteiden opastamista, mutta ei ole otettu kantaa näiden sisäpuolisiin pelkästään katuverkolta opastettaviin kohteisiin. Tällaiset kohteet on pääosin jätetty pois suunnitelmakartoilta ja -luettelosta.

Kiuruvedellä etelään johtava maantie 561 (Valtakatu) on valtion tie, mutta muilta osin Kiuruveden keskustajaman tiet ovat katuja. Lapinlahdella länteen johtava maantie 5646 (Linnansalmentie) on valtion tie, mutta muut väylät Asematie ja Pajuharjuntie mukaan lukien ovat katuja. Pielavedellä muut väylät lukuun ottamatta maantietä 561 (Pielavedentie - Kiuruvedentie) ja maantietä 5572 (Urho Kekkosen tie) ovat katuja. Suunnittelualan muissa taajamissa pääväylät ovat pääosin maanteitä.

Pohjois-Savon maakunnan kaupallinen palveluverkko

Kuva 2-1. Pohjois-Savon kaupallinen palveluverkko ja matkailukeskukset.

Kuva 2-2. Suunnittelualueen maanteiden toiminnallinen luokitus ja liikennemäärät.

Matkailun ja yritystoiminnan organisaatiot

Matkailuun liittyvät alueelliset myynti- ja markkinointiorganisaatiot ovat keskeinen yhteistyötaho alueellisia opastussuunnitelmia laadittaessa. Ne toimivat usein opastustoimistojen ylläpitäjinä. Ne tuntevat hyvin alueen matkailuyrittäjät ja heidän opastustarpeensa.

Kunnan tehtävänä on edistää ja tukea oman alueensa matkailua ja matkailuyrittäjiä. Kunnat tuottavat matkailuesitteitä ja muuta matkailua tukevaa aineistoa. Usein kunnat ovat mukana ylläpitämässä opastustoimistoja. Maanteiden levähdys- ja pysäköintipaikoilla ja muilla yleisillä paikoilla sijaitsevien opaskarttojen ylläpito on yleensä kuntien vastuulla. Kuntapuolella matkailuasioiden organisointi on toteutettu vaihtelevasti; osassa kuntia on matkailuasioita hoitavaa omaa henkilöstöä, mutta yleisesti kunnat ostavat palveluja matkailun myynti- ja markkinointiorganisaatioilta, joissa ne ovat osakkaina tai omistajina.

Ylä-Savon Kehitys Oy on elinkeinoelämän ja Ylä-Savon seitsemän kunnan omistama kehittämissyhtiö, joka tuottaa erilaisia yrityspalveluita, vetää kehittämishankkeita ja hoitaa seudun edunvalvontaa. Yhtiön edustaja on osallistunut tämän suunnitelman laadintaan. Suunnitelmaa laadittaessa on hyödynnetty Ylä-Savon Kehityksen ylläpitämää yritysrekisteriä, josta on saatu pohjatiedot palveluyrityksistä.

3 Opastuksen nykytila

3.1 Nykyinen palvelukohteiden viitoitus

Nykyinen opastus on inventoitu suunnittelutyön maastokäyntien yhteydessä. Suunnittelutyön aikana tehty inventointi koskee lähinnä maanteiden varsilla olevaa opastusta, joten pelkästään taajamien katuverkolla tai yksityisteillä olevilla opasteilla viitoitetut kohteet eivät sisälly kattavasti esitettäviin lukuihin. Nykytilan inventointi koskee lähinnä opastustauluja, mutta ei kattavasti osoiteviitoja.

Suunnittelualueella on tarkasteltu kaikkiaan 206 palvelukohdetta. Nykyisellään näistä 80 kohdetta on opastettu maanteillä olevilla opastustauluilla (taulukko 3-1).

Opastustauluilla opastettuja kohteita on kunnittain seuraavasti:

- Iisalmi 16 kohdetta
- Keitele 4 kohdetta
- Kiuruvesi 7 kohdetta
- Lapinlahti 19 kohdetta
- Pielavesi 13 kohdetta
- Sonkajärvi 15 kohdetta
- Vieremä 6 kohdetta

Päätunnuksen mukaan luokiteltuna yleisimpiä kohteita ovat:

- opastuspiste (tunnus 711) 20 kohdetta
- muu nähtävyys (tunnus 772f) 8 kohdetta
- hotelli tai motelli (tunnus 723) 7 kohdetta
- museo tai historiallinen rakennus (tunnus 772a) 6 kohdetta

Osoiteviitoin opastettujen kohteiden määrästä ei ole tarkkaa tietoa.

Taulukko 3-1. Nykyisin maanteiltä opastustauluilla opastetut palvelukohteet kunnittain päätunnuksen mukaan.

Päätunnus	Kunta							Yhteensä
	Iisalmi	Keitele	Kiuruvesi	Lapinlahti	Pielavesi	Sonkajärvi	Vieremä	
711	4	1	2	3	4	4	2	20
722	1		1	2		1		5
723	1	1	2	2	1			7
724		1			1			2
725		1				1		2
731							1	1
733	1		1					2
742				1		3		4
772a	2			2	1	1		6
772c				1			1	2
772d				1				1
772f	4				2	1	1	8
773a						1		1
773b					2	1	1	4
773c					1			1
773d	1							1
774a				4	1	2		7
774b	1							1
774c	1							1
774d				1				1
-			1	2				3
Yhteensä	16	4	7	19	13	15	6	80

3.2 Huomioita palvelukohteiden viitoituksesta

Osa opasteista on melko iäkkäitä ja heikkolaatuisia eivätkä ne siten anna kovin houkuttelevaa kuvaa opastettavasta palvelusta. Vuonna 2007 käyttöön otettuja ruskeapohjaisia opasteita on toistaiseksi melko vähän, mikä osaltaan kertoo opasteiden uusimistarpeesta.

Nykyisin viitoitetuista kohteista kaikki eivät välttämättä täytä enää viitoituskriteerejä. Joissakin kohteissa toiminta on loppunut tai muuttunut niin merkittävästi, että opastusmerkit on tarpeen poistaa tai opastuksen laajuutta on tarpeen muuttaa.

Useiden opasteiden tunnuksissa ja sisällössä on tarkistamisen tarvetta. Erityisesti v. 2007 tapahtunut kohdetunnusten uusiminen ja lisääminen tuovat muutostarpeita. Varsinkin maaseutuyritysten ja nähtävyyksien osalta tunnusvalikoima on muuttunut ja laajentunut. Aikaisemmat mustapohjaiset maaseutuyritysopasteet (tähtä-merkki) tulee korvata uusilla ruskeapohjaisilla opasteilla, jolloin voidaan hyödyntää opastusmerkkiuudistuksen yhteydessä käyttöön otetut uudet ja monipuolistuneet tunnukset. Tunnusvalikoiman laajentaminen mahdollistaa opastuksen toteuttamisen joillekin sellaisille kohteille, joita ei aikaisemmin ole voitu opastaa.

Kaikkiaan maastoinventointi on antanut vaikutelman, että opasteiden läpikäynti ja tarvittavilta osin uusiminen on tarpeellista ja osalla merkeistä välttämätöntäkin ennen opastusmerkkiuudistuksen vuoteen 2013 ulottuvan siirtymäkauden päättymistä. Opasteita voidaan pitää yrityksen tai muun kohteen käyntikorttina, jolloin huonokuntoinen opaste ei anna hyvää kuvaa kohteesta.

Kuva 3-1.
Jotkut opasteet ovat kuntansa puolesta uusimisen tarpeessa.

4 Palvelukohteiden opastus

4.1 Opastuksen yleisperiaatteet

Palvelukohteiden opastuksessa käytetään:

- Opastustauluja yleensä silloin, kun kohdetta opastetaan kauempaa ja opastettava reitti kääntyy liittymissä.
- Osoiteviittaa ja mahdollisesti osoiteviitan ennakkomerkkiä kohteen lähiopastuksena.

Kuva 4-1. Esimerkki opastustaulusta (A-tyyppi).

Kuva 4-2. Esimerkki osoiteviitasta ja sen ennakkomerkistä.

Opastusetäisyyteen eli siihen, kuinka kaukaa opastus voidaan aloittaa, vaikuttavat:

- Palvelukohteen luonne ja sisältö
  - erilaiset palvelukohteet opastetaan eri tavoin (vrt. huvipuisto/mökkimajoitus)
  - mm. laatutekijät, kapasiteetti ja kävijämäärä vaikuttavat
- Sijainti suhteessa muihin vastaaviin palveluihin ("kilpailutilanne")
  - esim. majoitus- tai ravitsemisliikkeistä opastetaan pääsääntöisesti lähimmät kohteet
- Palvelukohteen sijainti ja tieluokka
  - taajamissa opastus on rajatumpaa kuin muualla
  - taajamien ulkopuolella tien luonne ja -luokka vaikuttavat opastukseen
    - moottoritiellä ja moottoriliikennetiellä opastus on rajatuimpaa
    - valtatiellä ja kantatiellä on opastukselle rajoituksia
    - seututiellä ja yhdystiellä voidaan opastaa etäämpää.

Muita opastuksessa käytettäviä periaatteita ovat:

- Palvelukohteiden opastusmerkeissä voi esiintyä vain opastuskriteerit täyttävien toimintojen tunnuksia riippumatta siitä, onko kyseessä kohteen pää- tai oheistoiminto. Pitkiä opastusetäisyyksiä käytettäessä opastuskriteerien tulee täytyä selkeästi.
- Tienkäyttäjä muodostaa mielikuvan palvelukohteesta viitoituksessa esitettyjen tunnusten perusteella. Tämän vuoksi kohteesta on löydyttävä vähintään opastusmerkissä esitetyt palvelut kullekin palvelulle tyypillisenä ja säännöllisenä aukioloaikana.
- Toimintakauden päättyessä opastusmerkki tulee poistaa tai peittää. Yksittäinen tunnus tulee peittää silloin, kun sitä vastaavaa kausittaista palvelua ei ole tarjolla muun toiminnan jatkuessa.
- Palvelukohde viitoitetaan aina opastuksen aloituskohdasta perille saakka.

Yksittäistä opastustaulua koskevia periaatteita:

- Palvelukohteen opastustaulussa voidaan esittää viitoitettavasta kohteesta enintään kolme tärkeintä viitoituskriteerit täyttävän palvelun tunnusta, jotka asetetaan tärkeysjärjestykseen vasemmalta oikealle.
- Liikenneturvallisuuksista samassa pystytystelineessä voi olla enintään kolmen kohteen tai palvelun opastustaulut, joissa voidaan esittää yhteensä enintään kymmenen tienkäyttäjälle tarkoitettua tietoa.
- Liittymän yhdellä tulosuunnalla voi tieverkon viitoitukseen kuuluvan suunnistustaulun lisäksi olla palvelukohteiden opastusmerkkejä enintään kahdessa pystytystelineessä, joista vain toisessa saa olla B-tyyppin palvelukohteen opastustauluja.

Pääteillä, joiden liittymissä saattaa olla "ylitarjontaa" liittyvien teiden suunnassa oleviin kohteisiin, pyritään eri palvelukohteiden opasteita yhdistämään samaan pystytystelineeseen. Tämän vuoksi on suositeltavaa, että yritykset jo opastuslupaa hakiessaan neuvottelevat yhteisten opastustaulujen toteuttamisesta.

Jos viitoitettavia palveluja on niin paljon, ettei kaikkien kohteiden opastusmerkkejä saada mahtumaan liittymän yhdellä tulosuunnalla kahteen palvelukohteen opastusmerkkejä sisältävään pystytystelineeseen, viitoitetaan palvelukohteet yleensä opastuspisteen kautta. Tällöin tienkäyttäjää opastetaan opastuspisteessä olevilla opastuskartoilla mahdollisimman monipuolisesti alueen palveluista, myös sellaisista, joita ei voida kohdekohtaisesti osoittaa palvelukohteiden opastusmerkeillä.

Opastusperiaatteet ja opastuksen toteuttaminen on tarkemmin kuvattu ohjeessa "Palvelukohteiden viitoitus".

4.2 Suunnitelman laatiminen ja sisältö

Palvelukohteiden selvittäminen

Suunnitelman pohjaksi on koottu tiedot palvelukohteista, jotka saattavat tulla kysymykseen opastettavina kohteina. Tavoitteena on ollut saada kattava luettelo suunnittelualueen palvelukohteista. Taajamien keskusta-alueilta on kuitenkin tarkastelun ulkopuolelle rajattu sellaisia palvelukohteita, joiden opastus maanteiltä ei tule kysymykseen. Tämän vuoksi mm. Iisalmen keskustakohteista suuri osa on jätetty pois tarkastelusta ja palvelukohdeluettelosta.

Palvelukohdetiedot on koottu seuraavista lähteistä:

- Päälähteenä ovat olleet kuntakohtaiset yritysrekisterit (saatu Ylä-Savon Kehitys Oy:ltä)
- Hyödynnetty vuonna 2008 laaditun maakunnallisen opastussuunnitelmatyön yhteydessä eri tahoilta koottu aineisto:
  - Museovirasto (*merkittävät museot, historialliset rakennukset ja muut historialliset nähtävyydet*)
  - Pohjois-Savon taidetoimikunta (*merkittävät taiteelliset nähtävyydet*)
  - Pohjois-Savon ympäristökeskus (*merkittävät luonnonnähtävyydet ja luontokohteet*)
  - Metsähallitus (*kansallispuistot, luontokeskukset sekä merkittävät luonnonsuojelu- ja ulkoilualueet*)
  - Suomen Matkailuorganisaatioiden yhdistys - SUOMA ry (*kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeuden saaneet opastustoimistot*)
- Pohjois-Savon liiton ylläpitämästä retkeilyreittejä ja luontokohteita sisältävän internet-kartan pohja-aineistosta irrotettu aineisto (saatu InfoKartta Oy:ltä)
- Erilaiset matkailu- ja kuntaesitteet sekä internetissä että paperisina.
- Kuntayhdyshenkilöiden tekemät täydennykset ja tarkistukset.

Palvelukohteista on koottu suunnitelman liitteeksi luettelo, joka sisältää yrityksen/kohteen nimi- ja osoitetiedot, kohteen palvelun sisällön (josta arvioitu päätunnus ja sivutunnukset), palvelujen määrä- ja laatutietoja sekä muuta opastuksen toteuttamiseen vaikuttavaa informaatiota. Tietoja on täydennetty maastokäyntien yhteydessä.

Suunnittelutyön pohjaksi on löytynyt 206 erilaista palvelukohdetta. Luettelo palvelukohteista on liitteenä

1.1. Yhteenveto suunnitelmassa käsitellyistä palvelukohteista on taulukossa 4-1.

Kunnittain palvelukohteita on seuraavasti:

- Iisalmi	38 kohdetta
- Keitele	17 kohdetta
- Kiuruvesi	26 kohdetta
- Lapinlahti	43 kohdetta
- Pielavesi	27 kohdetta
- Sonkajärvi	37 kohdetta
- Vieremä	18 kohdetta

Eniten kohteita sisältyy seuraaviin päätunnuksen mukaisiin ryhmiin:

- opastuspiste (tunnus 711)	27 kohdetta
- mökkimajoitus (tunnus 774a)	26 kohdetta
- uintipaikka (tunnus 773a)	22 kohdetta
- muu nähtävyys (tunnus 772f)	14 kohdetta
- museo tai historiallinen rakennus (tunnus 772a)	13 kohdetta
- suoramyyntipaikka (tunnus 774c)	13 kohdetta
- ratsastuspaikka (tunnus 774f)	12 kohdetta

Taulukko 4-1. Suunnittelualueen palvelukohteet (potentiaaliset opastettavat kohteet) palvelun tyyppin (päätnnus) ja kunnan mukaan.

Päätnnus	Kunta							Yhteensä
	lialmi	Keitele	Kiuruvesi	Lapinlahti	Pielavesi	Sonkajärvi	Vleremä	
711	5	2	3	3	6	5	3	27
712	1							1
722	1		3	3	3	1		11
723	3	1	2	3	2			11
724		1			1	3		5
725		2				1		3
731	1			1			1	3
733	1		1					2
734							1	1
742	1	3		2	1	3	1	11
772a	4	1	1	3	2	1	1	13
772c	1	3	3	1		1	1	10
772d				1				1
772f	5				3	4	2	14
773a	4		2	8	1	4	3	22
773b					2	1	2	5
773c	1				1			2
773d	1							1
774a	2	1	5	10	3	4	1	26
774b	1					1		2
774c	1	1		2	1	7	1	13
774d				1				1
774f	3	2	4	2	1			12
-	2		2	3		1	1	9
Yhteensä	38	17	26	43	27	37	18	206

Opastussuunnitelman laatiminen

Maastokäyntien yhteydessä on pyritty tarkistamaan palvelukohteiden nykytila, toiminnan laajuus ja laatu sekä muut opastukseen vaikuttavat seikat. Kohteita arvioitaessa on käytetty apuna kuntayhdyskuntien paikallistuntemusta. Lisäksi tietoja on täydennetty internetistä, erilaisista esitteistä ja muista lähteistä.

Suunnitelmaluonnosten pohjalta on marraskuussa 2012 pidetty yrittäjille ja muille sidosryhmille tarkoitettua esittely- ja keskustelutilaisuutta lialmessa ja Pielavedellä. Näihin tilaisuuksiin osallistuneet noin 20 palvelukohteiden edustajaa ovat osaltaan tarkistaneet kohdetiedot ja tehneet esityksiä opastuksen järjestämiseksi. Suunnitelmaluonnokset ovat marraskuussa 2012 olleet internetissä nähtävillä ja kommentoitavissa, jolloin niistä on saatu runsaasti palautetta. Saatu palaute on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon suunnitelmaa viimeisteltäessä.

Suunnitelman sisältö

Suunnitelma koostuu:

- palvelukohdeluettelosta
- suunnitelmakartoista (6 kpl noin 1:150 000 aluekarttoja ja 10 kpl tarkempia taajamakarttoja).

Palvelukohdeluettelo (liite 1.1) sisältää tiedot kohteista, palvelun sisällöstä (ehdotus viitoituksessa käytettäväksi päätunnukseksi ja sivutunnukseksi) ja esityksen opastuksen toteuttamistavasta (opastustaulu, osoiteviitta). Suunnitelmassa esitetyt tunnukset ovat suunnittelijan käsitys kohteen palveluista. Merkkien

toteutuksessa käytettävät päätunnus ja sivutunnus ratkaistaan lupapäätöksessä luvanhakijan esityksen pohjalta ja ne voivat poiketa suunnitelmasta. Luetteloon on lupakäsittelyä palvelemaan otettu myös sellaisia kohteita, joille ei maanteiltä alkavaa opastusta pidetä mahdollisena. Osa taajamissa sijaitsevista kohteista voitaneen opastaa katuverkolta, mutta tähän ei suunnitelmassa oteta kantaa.

Suunnitelmakartat (liitteet 1.3 ja 1.4) sisältävät esityksen opastettavista kohteista ja opastuksen laajuudesta. Kartoissa on eri väreillä kuvattu nykytilanne ja muutokset nykytilanteeseen.

Suunnitelman mukaan opastustauluin voidaan maanteiltä opastaa 87 kohdetta (taulukko 4-2), kun nykyisellään opastustauluin opastettuja on 80 kohdetta. Osoiteviitalla ja tarvittaessa osoiteviitan ennakkomerkillä opastettavia kohteita suunnitelmassa on yhteensä 72 kohdetta (taulukko 4-3).

Taulukko 4-2. Opastustauluilla opastettaviksi esitetyt kohteet palvelun tyyppin (päätunnus) ja kunnan mukaan.

Päätunnus	Kunta							Yhteensä
	Iisalmi	Keitele	Kiuruvesi	Lapinlahti	Pielavesi	Sonkajärvi	Vieremä	
711	5	2	3	3	5	4	2	24
722	1		1	2		1		5
723	1		2	1	1			5
724		1			1			2
725						1		1
731							1	1
733	1		1					2
734							1	1
742	1	3		1	1	3	1	10
772a	2			2	1			5
772c							1	1
772d				1				1
772f	3				2	2	1	8
773a						1		1
773b					1	1	1	3
773c					1			1
773d	1							1
774a	2			4	2	3	1	12
774b	1							1
774c	1							1
774d				1				1
Yhteensä	19	6	7	15	15	13	12	87

Opastustauluilla opastettavia kohteita on kunnittain seuraavasti:

- Iisalmi 19 kohdetta
- Keitele 6 kohdetta
- Kiuruvesi 7 kohdetta
- Lapinlahti 15 kohdetta
- Pielavesi 15 kohdetta
- Sonkajärvi 13 kohdetta
- Vieremä 12 kohdetta

Eniten kohteita sisältyy seuraaviin arvioidun päätunnuksen mukaisiin ryhmiin:

- opastuspiste (tunnus 711) 24 kohdetta
- mökkimajoitus (tunnus 774a) 12 kohdetta
- ulkoilualue (tunnus 742) 10 kohdetta

Taulukko 4-3. Osoiteviitalla opastettaviksi esitetyt kohteet palvelun tyyppin (päättynus) ja kunnan mukaan.

Päättynus	Kunta							Yhteensä
	Iisalmi	Keitele	Kiuruvesi	Lapinlahti	Pielavesi	Sonkajärvi	Vieremä	
772a		1		1		1	1	4
772c		2	3	1		1		7
772f	1				1	2	1	5
773a	3		2	7		3	3	18
774a		1	5	6	1	1		14
774b						1		1
774c		1		2		7	1	11
774f	3	2	4	2	1			12
Yhteensä	7	7	14	19	3	16	6	72

Osoiteviitalla opastettavia kohteita on kunnittain seuraavasti:

- Iisalmi 7 kohdetta
- Keitele 7 kohdetta
- Kiuruvesi 14 kohdetta
- Lapinlahti 19 kohdetta
- Pielavesi 3 kohdetta
- Sonkajärvi 16 kohdetta
- Vieremä 6 kohdetta

Eniten kohteita sisältyy seuraaviin arvioidun päätynnyksen mukaisiin ryhmiin:

- uintipaikka (tunnus 773a) 18 kohdetta
- mökkimajoitus (tunnus 774a) 14 kohdetta
- ratsastuspaikka (tunnus 774f) 12 kohdetta
- suoramyyntipaikka (tunnus 774c) 11 kohdetta

Suunnitelman mukaan alueella on kymmenkunta uutta kohdetta, jotka halutessaan voivat ottaa käyttöön opastustaulut. Usean kohteen osalta opastustauluopastuksen laajuutta tai reittejä esitetään muutettavaksi. Uusien vuoden 2007 uudistuksessa tulleiden ruskeapohjaisten osoiteviittojen käyttöä voidaan huomattavasti lisätä. Monen kohteen osalta ne korvaavat nykyisen mustapohjaisen osoiteviitan.

Suunnitelman toteuttaminen

Suunnitelma on ohjeellinen. Lopullisesti opastuksen toteuttaminen, toteuttamistapa, sisältö ja laajuus ratkaistaan lupahakemusten käsittelyvaiheessa. Tällöin tarkistetaan kohdetta koskevien tietojen oikeellisuus ja ajantasaisuus. Suunnitelma helpottaa ja nopeuttaa lupahakemusten käsittelyä. Samalla se antaa luvan hakijalle käsityksen opastuksen mahdollisuuksista ja laajuudesta.

Suunnitelmassa on osoitettu kohteet, joiden opastus nähdään suunnitelman tekovaiheessa mahdolliseksi. Suunnitelma ei kuitenkaan velvoita palvelukohteen haltijaa järjestämään opastusta.

Opastuksen lupamenettelyä ja opastuksen toteuttamiseen liittyviä kysymyksiä on käsitelty omassa kohdassaan.

4.3 Suunnitelman sisältö palvelukohdetyypeittäin

Seuraavassa käydään läpi suunnitelmaa palvelukohdetyypeittäin kohteen päätunnuksen mukaan ryhmiteltynä.

Kunkin tunnuksen osalta on koottu:

- Tunnuksen käyttöperiaatteet lyhyesti. Tarkemmin tunnuksen käyttöohjeet on kuvattu *Palvelukohteiden viitoitus* -ohjejulkaisussa.
- Palvelukohteiden opastuksen nykyinen tilanne.
- Opastussuunnitelman sisältö ja muutokset nykytilaan nähden.

Suunnittelualueella ei ole maanteiltä opastettavia maailmanperintökohteita (tunnus 772b), eläintarhoja tai -puistoja (772e), huvi- tai teemapuistoja (tunnus 773e) tai kotieläinpihoja (tunnus 774e), joten näiden opastusta ei ole käsitelty.

Myöskään ensiaputunnuksen (tunnus 715) käyttöä ei käsitellä tässä suunnitelmassa. Ensiaputunnusta käytetään osana teiden viitoitusta. Sitä ei käytetä tunnuksena palvelukohteiden opasteissa. Tunnuksen käyttö suunnitellaan tienpitäjien toimesta eikä se kuulu opastuksen lupamenettelyn piiriin.

Kuva 4-3.

Opastusmerkkiuudistuksen v. 2007 myötä käyttöön tuli runsaasti uusia kohdetunnuksia ja ruskeapohjaiset merkit. Monille aikaisemmin "muu nähtävyys" -tunnuksella opastetulle kohteelle on tarpeen ottaa käyttöön uusittu tunnus. Esimerkiksi Lapinlahden Väisälänmäki voidaan nyt opastaa näköalapaikkana. Samoin museoille on käytettävissä oma tunnuksensa. Opastusmerkkiuudistukseen liittyvä siirtymäkausi päättyy vuoden 2013 lopussa, johon mennessä opastusmerkit tulee uusia.

4.3.1 Opastuspiste (tunnus 711) ja opastustoimisto (712)

Tunnuksen käyttö

Tunnuksella 712 voidaan osoittaa kunnan tai matkailusta huolehtivan järjestön opastustoimisto, josta matkailijat voivat saada aluetta koskevia tietoja. Viitoitettavan opastustoimiston tulee täyttää kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven käyttöehdot.

Taajamassa oleva opastustoimisto viitoitetaan lähiopastuksena kaikilta merkittäviltä tulosuunnilta taajamaan saavuttaessa. Taajaman ulkopuolella opastetaan tienvarsipalveluihin kuuluva opastustoimisto.

Tunnuksella 711 voidaan osoittaa opastuspiste, jossa on vähintään alueen palveluja osoittava opastuskartta. Opastuspisteenä voidaan osoittaa myös sellaiset miehityt opastustoimistot, joille ei ole myönnetty kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeutta.

Taajamassa oleva opastuspiste viitoitetaan lähiopastuksena kaikilta merkittäviltä tulosuunnilta taajamaan saavuttaessa. Maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva opastuspiste. Viitoitus voidaan määritellä tarkemmin alueellisessa opastussuunnitelmassa.

Opastuksen nykytila

Inventoinnin mukaan suunnittelualueella on 27 opastuspistettä, joista 20 kohdetta on nykyisin opastettu opastustauluin (päätunnus 711). Osa opastuspisteistä on opastettu muiden kohteiden sivutunnuksena. Opastuspisteitä on pääteiden varsilla levähdys- ja pysäköintialueilla, huoltoasemien pihossa ja taajamien keskusta-alueilla.

Opastuspisteiden karttojen ylläpito on yleensä kunnan vastuulla. Pääosin opastuspisteiden kartat ja muu informaatio ovat hyvätaasoisia.

Suunnittelualueen ainoa opastustoimisto on Iisalmen seudun matkailuneuvonta Iisalmen kauppahallissa. Toimisto on opastettu kaupungin katuverkolta eikä sitä ohjeiden mukaan voida opastaa ohittavilta valteilta 5 ja 27.

Suunnitelma

Suunnitelmassa esitetään opastustauluin opastettavaksi 24 opastuspistettä. Uutena kohteena opastettavaksi esitetään Koljonvirran valtatie 27 pohjoispuolista opastuspistettä. Kiuruveden ABC:n opastustauluihin esitetään lisättäväksi i-tunnus.

Kuva 4-4.

Tyypillinen opastuspiste on opastuskartta tienvarren levähdys- tai pysäköintialueella. Opastuspisteelle ohjataan opastustauluun lisättävällä i-tunnuksella. Tunnuksen alapuolella esitetään opastuskartan osoittaman kunnan tai alueen nimi. Kartan ja muun opastusaineiston ylläpito on yleensä kunnan vastuulla. Tienpitäjä eli maanteillä ELY-keskus vastaa puolestaan opastuspisteille ohjaavien opastusmerkkien tunnuksista ja teksteistä. Kuva valtatie 5 levähdysalueelta Soinlahdesta, jossa on Iisalmen opaskartta.

4.3.2 Huoltoasema (tunnus 722) ja autokorjaamo (tunnus 721)

Huoltoasema-tunnuksen käyttö (tunnus 722)

Huoltoaseman sijainti osoitetaan ensisijaisesti öljy-yhtiön tunnuksella varustetulla myyntipaikkakilvellä. Kilpi asetetaan huoltoaseman kanssa samalle puolelle tietä paikkaan, josta se mahdollisuuksien mukaan näkyy tien suunnassa vähintään 300 metrin päähän sillä tiellä, jonka liikennettä asema pääasiallisesti palvelee.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva huoltoasema alueellisen opastussuunnitelman mukaan. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva huoltoasema voidaan osoittaa harvaan asutulla seudulla tai jos vastaavia palveluja ei ole saatavissa pitkällä tiejaksolla alueellisen opastussuunnitelman mukaan. Harvaan asutulla seudullakin tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva huoltoasema voidaan viitoittaa vain, jos seuraavaan vastaavan tasoiseen palveluun maantien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen.

Autokorjaamo-tunnuksen käyttö (tunnus 721)

Merkillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva autokorjaamo tai korjaamopalveluja tarjoava huoltoasema, jossa ilman ajanvarausta korjataan arkipäivisin matkan aikana syntyneitä pieniä vikoja palveluille tyypillisinä ja säännöllisinä aukioloaikoina.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva autokorjaamo. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva autokorjaamo voidaan osoittaa harvaan asutulla seudulla tai jos vastaavia palveluja ei ole saatavissa pitkällä tiejaksolla.

Opastuksen nykytila

Suunnitelman palvelukohdeluettelossa on 11 huoltoasemaa, kun ns. kylmäasemat on jätetty pois tarkastelusta. Näistä 5 huoltoasemalla on nykyään opastustauluja, yleensä ennako-opasteita. Suuri osa taajamien huoltoasemista sijaitsee pääväylien varrella siten, että huoltoasema tai sen mainospylväs on niin hyvin näkyvillä, ettei erillistä opastustauluopastusta tarvita.

Suunnitelman palvelukohdeluettelossa ei ole yhtään autokorjaamoa (päättunnus 721). Taajamien katuverkolla tai teollisuusalueilla sijaitsevat korjaamot on jätetty pois luettelosta. Pääosa taajamien korjaamoista sijaitsee teiden ja katujen varsilla siten, että ne löytyvät julkisivumainosten avulla eikä erillisille opasteille ole tarvetta. Teollisuusalueilla on omia opastustaulujaan, joista käy ilmi korjaamojen sijainti. Osa korjaamoista on opastettu huoltoasemaopastustaulujen sivutunnuksena.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään edelleen 5 huoltoasemalle. Joidenkin huoltoasemien pihalla on opastuskartta, jolloin myös opastuspistetunnus 711 voidaan liittää ennako-opasteeseen.

Yhdellekään autokorjaamolle ei esitetä opastustauluopastusta. Autokorjaamoista valtaosa on taajamissa tai teollisuusalueilla, jolloin opastustauluopastus maanteiltä ei tule kysymykseen. Osalle autokorjaamoista varsinkin maaseudulla voidaan käyttää mustapohjaista osoiteviittaa. Osa autokorjaamoista sijaitsee huoltoaseman yhteydessä, jolloin ne voivat olla sivutunnuksena huoltoaseman opasteissa.

4.3.3 Hotelli tai motelli (tunnus 723)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa hotelli tai motelli, jossa on majoitustilaa vähintään 25 hengelle, huoneissa oma wc ja suihku, aamiaispalvelu ja vastaanotto auki palveluille tyypillisinä ja säännöllisinä aikoina. Hotelli, jossa on ravintola, osoitetaan hotelli- ja ruokailupaikkatunnuksen yhdistelmänä.

Taajamassa hotelli tai motelli voidaan tarvittaessa viitoittaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve. Yleensä taajamassa sijaitseva hotelli tai motelli voidaan viitoittaa taajaman ulkopuolelta vain, jos paikkakunnalla ei ole muita vastaavia palveluja. Hotelli tai motelli voidaan viitoittaa taajaman kautta kulkevalta tai taajaman ohittavalta maantieltä, jos taajamassa oleva hotelli tai motelli katsotaan alueellisesä opastussuunnitelmassa tärkeäksi.

Taajaman ulkopuolella maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva hotelli tai motelli. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva hotelli tai motelli voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavan tasoiseen palveluun maantien suunnassa on pidempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Periaatteesta voidaan poiketa, jos tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva hotelli tai motelli on selkeästi tienvarsipalveluihin kuuluvaa kohdetta tasokkaampi tai alueellinen opastussuunnitelma toteaa kohteen merkittäväksi. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva hotelli tai motelli ainoastaan harvaan asutullaseudulla tai muualla silloin, kun lähiseudulla ei ole muita majoituskohteita tai leirintäalueita.

Opastuksen nykytila

Suunnittelualueelta on tarkastelussa mukana 11 hotellia tai motellia, joista nykyisellään on maanteiltä opastettu opastustauluin 7 kohdetta. Iisalmen keskustahotelleja ei opasteta maanteiltä (vt 5, vt 27), mutta opastus katuverkolta saattaa tulla kysymykseen.

Suunnitelma

Suunnitelmassa maanteiltä alkavaa opastustauluopastusta esitetään 5 hotellille. Nykyisin opastustauluilla opastetuista kohteista Hotelli Keiteleranta Keiteleellä on lopettanut toimintansa, Portaanpään kesähotellin toiminta Lapinlahdella majoitusliikkeenä on niin suppeaa, että valtatieltä 5 alkavaa opastusta ei pidetä mahdollisena, eikä myöskään Kiuruveden keskustassa sijaitsevan Moottorimajan opastus maanteiltä ole perusteltua.

Kuva 4-5.

Runnin kylpylähotelli on yksi opastustauluilla opastettavista kohteista.

Kuvalähde: Iisalmi ja tienoot -internet-sivut.

4.3.4 Ruokailupaikka (tunnus 724)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa lounas- tai ruokaravintola, jossa valmistetaan ja tarjoillaan lämpimiä aterioita. Ruokailupaikalla tulee olla palveluille tyypilliset ja säännölliset aukioloajat sekä asiakaspaikkoja palvelemaan normaalikokoisen turistibussin matkustajamäärä.

Taajamassa ruokailupaikan viitoitus voidaan toteuttaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve.

Taajamassa sijaitseva ruokailupaikka voidaan tarvittaessa osoittaa taajaman kautta kulkevalta tai taajaman ohittavalta maantieltä, jos taajamassa oleva ruokailupaikka katsotaan alueellisessa opastussuunnitelmassa tärkeäksi. Yleensä taajamassa sijaitseva ruokailupaikka viitoitetaan taajaman ulkopuolelta vain, jos paikkakunnalla ei ole muita vastaavia palveluja.

Taajaman ulkopuolella maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva ruokailupaikka. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva ruokailupaikka voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun maantien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatietä voidaan osoittaa vain harvaan asutulla seudulla tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva ruokailupaikka.

Valta- ja kantateillä tienkäyttäjät opastetaan ruokailupaikan läheisyyteen kuntakeskuksen tai muun tunnetun paikan nimellä. Ruokailupaikka voidaan osoittaa palvelukohteen opastustaululla, jos sitä ei voida paikantaa kuntakeskuksen tai muulla kohteen markkinoinnissa käytetyllä paikannimellä taikka kohteen nimi johtaa harhaan haettaessa kohdetta kuntakeskuksen tai muun tunnetun paikan nimellä.

Opastuksen nykytila

Suunnittelualueella on tarkastelussa mukana 5 ruokailupaikkaa (päättunnus 724). Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin vain 2 kohdetta (Matkailukeskus Lossisaari Keiteleellä ja Juhlaranta Pielaveden Säviällä). Suurin osa ruokailupaikoista sijaitsee taajamissa siten, ettei niitä voida opastaa palvelukohdeopastuksella. Osa ruokailupaikoista on sivutunnuksena hotellien, huoltoasemien, lomakylien tai muiden kohteiden opasteissa.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastus esitetään säilytettäväksi em. kahdelle ruokailupaikalle. Uusia opastettavia ruokailupaikkoja (päättunnus 724) ei suunnitelmaan sisälly. Ruokailupaikkoja on runsaasti sivutunnuksena muiden kohteiden opastusmerkeissä.

Suurin osa ruokailupaikoista sijaitsee taajamissa eivätkä ne tarvitse opastusta maanteiltä. Suunnittelualueella on useita pitopaikkatyyppisiä kohteita. Koska nämä toimivat ennakkotilausperiaatteella, niitä ei voida opastaa palvelukohdeopasteilla. Näiden opastuksessa voidaan yleensä käyttää mustapohjaista osoiteviittoa.

Kuva 4-6.
Juhlaranta Pielaveden Säviällä kantatien 77 tuntumassa on toinen kohteista, jonka päätunnuksena on ruokailupaikka.

4.3.5 Kahvila tai pikaruokapaikka (tunnus 725)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva kahvila tai pikaruokapaikka, jonka aukioloajat ovat palvelulle tyypillisiä ja säännöllisiä. Merkillä voidaan osoittaa myös ruokailupaikat, jotka asiakaspaikkoja lukuun ottamatta täyttävät ruokailupaikkatunnuksen vaatimukset. Tyypillisiä pikaruokapaikkoja ovat mm. grillikahvilat ja hampurilaisravintolat.

Jos kahvila tai pikaruokapaikka sijaitsee palvelukohdekeskitymässä tai sellaisen nähtävyyden yhteydessä, jossa voidaan luontaisesti olettaa olevan merkin osoittamia palveluja, ei kahvilaa tai pikaruokapaikkaa erikseen viitoteta.

Kahvila tai pikaruokapaikka -merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva kahvila tai pikaruokapaikka. Seututiellä ja yhdystiellä sekä harvaan asutulla alueella valtatiellä ja kantatiellä voidaan viitoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva kahvila tai pikaruokapaikka, jos seuraavaan vastaavaan palveluun maantien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen.

Opastuksen nykytila

Suunnittelualueella on tarkastelussa mukana 3 kahvilaa tai pikaruokapaikkaa (päättunnus 725). Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluihin 2 kohdetta.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään ainoastaan yhdelle kahvilalle tai pikaruokapaikalle (päättunnus 725).

Valtaosa kahviloista tai pikaruokapaikoista sijaitsee taajamissa, eivätkä ne tarvitse opastusta maanteilta. Kahvila tai pikaruokapaikka on sivutunnuksena useiden huoltoasemien tai muiden kohteiden opasteissa.

Kuva 4-7. Savon Veräjä Sonkajärven Sukevalla valtatie 5 tuntumassa on ainoa kohde, jonka opasteisiin esitetään päättunnuksiksi kahvila- tai pikaruokapaikkatunnuksia 725.

4.3.6 Retkeilymaja (tunnus 731)

Tunnuksien käyttö

Merkillä voidaan osoittaa retkeilymaja eli hostelli, jossa on vähintään 40 vuodepaikkaa ja majoitusmahdollisuus ryhmille.

Taajamassa retkeilymajan viitoitus voidaan tarvittaessa toteuttaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve. Viitoitus voidaan aloittaa siltä maantieltä, joka on kyseisen suunnan pääasiallinen sääntuloväylä.

Taajaman ulkopuolella maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva retkeilymaja. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva retkeilymaja voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun tien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva retkeilymaja ainoastaan harvaan asutulla seudulla tai muualla silloin, kun lähiseudulla ei ole muita majoituskohteita tai leirintäalueita.

Opastuksen nykytila

Suunnittelualueella on tarkastelussa mukana 3 retkeilymajaksi luokiteltavaa kohdetta, joista 1 on nykyään opastettu opastustauluin (Gasthaus Puomila Vieremällä, nykyisten opasteiden päätunnus 723). Muut retkeilymajat ovat taajamissa eivätkä tarvitse maanteiltä alkavaa palvelukohdeopastusta.

Suunnitelma

Suunnitelmassa esitetään 1 retkeilymajakohteen opastamista (Gasthaus Puomila Vieremällä).

4.3.7 Leirintäalue (tunnus 733) ja matkailuajoneuvoalue (tunnus 734)

Tunnuksien käyttö

Leirintäalue-merkillä voidaan osoittaa ulkoilulain mukainen yleisessä matkailukäytössä toimiva leirintäalue. Yleisesti matkailulliseksi leirintäalueeksi katsotaan alueet, joilla on vähintään yhden tähden tasoluokitusta vastaavat palvelut. Tasoluokituksena käytetään leirintäalueiden luokitusryhmän viisiportaista tasoluokitusjärjestelmää. Tasoluokitusta ei kuitenkaan esitetä opastusmerkeissä.

Matkailuajoneuvoalue-merkillä voidaan osoittaa ulkoilulain mukainen yleisessä matkailukäytössä toimiva matkailuajoneuvoalue, jossa on vähintään 25 matkailuajoneuvopaikkaa. Yleisesti matkailulliseksi matkailuajoneuvoalueeksi katsotaan alueet, joilla on vähintään yhden tähden tasoluokitusta vastaavat palvelut. Tasoluokituksena käytetään leirintäalueiden luokitusryhmän viisiportaista tasoluokitusjärjestelmää. Tasoluokitusta ei kuitenkaan esitetä opastusmerkissä.

Taajamassa sijaitsevan leirintäalueen viitoitus aloitetaan yleensä taajamaan johtavalta maantieltä. Taajaman ulkopuolella maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva leirintäalue. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva leirintäalue voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun tien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Periaatteesta voidaan poiketa, jos tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva leirintäalue on selkeästi tienvarsipalveluihin kuuluvaa kohdetta palveluvarustukseltaan monipuolisempi tai alueellinen opastussuunnitelma toteaa kohteen merkittäväksi. Tällöin liittymän yhdellä tulosuunnalla esitetään sekä päätien että risteävän tien suunnassa olevan leirintäalueen ennako-opastus. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva leirintäalue ainoastaan harvaan asutulla seudulla tai muualla silloin, kun lähiseudulla ei ole muita majoituskohteita tai leirintäalueita.

Matkailuajoneuvoalue viitoitetaan kuten leirintäalue, jos matkailuajoneuvoalue on kohteen päätoiminto. Mikäli matkailuajoneuvoalue toimii jonkin muun kohteen oheistoimintona, määrää kohteen päätoiminto viitoitustavan.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 2 leirintäaluetta (Camping Koljonvirta lialmessa ja Gasthaus Camping Palopaikka Kiuruvedellä) sekä 1 matkailuajoneuvoalue (SF-Caravan Hiilimutka Vieremän Salahmilla). Molemmilla leirintäalueilla on erilaisia majoitustiloja ja asuntovaunupaikkoja, joten opasteiden päätunnuksena voi olla joku muukin kuin leirintäalue.

Lisäksi matkailuajoneuvopaikkoja on joidenkin lomakyläyhteydessä.

Suunnitelma

Molemmat leirintäalueet esitetään opastettaviksi opastustauluilla. Hiilimutkan matkailuvaunualueen opastusta esitetään parannettavaksi kantatieltä 88 alkavalla opastustauluopastuksella.

Kuva 4-8. Hiilimutkan matkailuvaunualue Vieremän Salahmilla esitetään opastettavaksi matkailuajoneuvoalueena.

4.3.8 Ulkoilualue (tunnus 742)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa yleinen ulkoilualue, johon on järjestetty monipuoliset ulkoilu- ja retkeilymahdollisuudet. Ulkoilualueella tulee olla sisäinen viitoitus ja alueen huollon tulee olla järjestetty. Merkin käytön edellytyksenä on myös, että ulkoilualueen ylläpitäjä vastaa alueen varustuksesta ja laadusta.

Ulkoilualue-merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva ulkoilualue. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva ulkoilualue voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun tien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa vain harvaan asutulla seudulla tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva ulkoilualue.

Opastuksen nykytila

Inventoinnissa suunnittelualueella on tunnistettu 11 ulkoilualuetta, joiden osalta voidaan harkita ulkoilualuetunnusta päätunnuksena. Näistä 4 on nykyisellään opastettu opastustauluin.

Joidenkin kohteiden osalta rajanveto ulkoilualueen ja luontokohteen välillä on pitkälti makuasia. Esimerkiksi Keiteleen Lahnasjärvet on tässä suunnitelmassa käsitelty ulkoilualueena, vaikka alueella on lintutorneja ja muita luontokohteita. Rajanveto sen suhteen, milloin lähes joka taajaman liepeiltä löytyvät ulkoilureitit, lenkkipolut ja hiihtoladustot täyttävät ulkoilualueen vaatimukset, on hankalaa. Tienkäyttäjäopastuksen kannalta oleellista on, että opastus voidaan ohjata riittävän tasokkaalle pysäköintipaikalle, josta pitäisi löytyä ulkoilualueen opastus.

Suunnitelma

Opastustauluopastusta esitetään kaikkiaan 10 kohteeseen, joista osa on saman ulkoilureitin eri lähtöpisteitä. Opastettavia kohteita ovat mm. Lahnasjärvien alue Keiteleen pohjoisosassa, Volokinpolku Sonkajärvellä, Huuhkajankierros Lapinlahdella Tiilikajoen alueella, Soidinvuoren ulkoilureitti Iisalmessa, Urkin Poloku Pielavedellä ja Linnaharjun metsäpolku Vieremän Nissilässä.

Kuva 4-9.
Keiteleen Lahnasjärvien ulkoilualueen varustukseen kuuluu mm. liikuntaesteisille tarkoitettu lintutorni.

4.3.9 Museo tai historiallinen rakennus (tunnus 772a)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa maakunnallisesti merkittävä museo, historiallisesti merkittävä rakennus tai yleensä rakennushistoriallinen kohde. Merkillä ei yleensä osoiteta toimivaa seurakuntakirkkoa. Opastuksen edellytyksenä on myös, että kohteet ovat hyvin hoidettuja, aukioloajoiltaan riittäviä ja avoinna kesäaikaan vähintään viitenä päivänä viikossa. Kohteen kunnossapitäjä tulee olla määritelty ja maanteiltä viitoitettavassa kohteessa tulee olla riittävästi pysäköintitilaa.

Suosituksen museon, historiallisesti merkittävän rakennuksen tai rakennushistoriallisen kohteen viitoituskelpoisuudesta antaa Museovirasto.

Taajamassa sijaitseva museo tai historiallinen rakennus voidaan viitoittaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve tai viitoitustarve on todettu kunnan opastussuunnitelmassa. Taajamassa olevaa kohdetta ei yleensä viitoiteta maantieltä.

Taajaman ulkopuolella maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva tai tienvarsipalvelujenulkopuolella oleva museo tai historiallinen rakennus. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva museo tai historiallinen rakennus vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä.

Opastuksen nykytila

Tarkastelussa on ollut 13 museota tai historiallista rakennusta. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin 6 kohdetta.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään 5 museolle ja osoiteviittaopastusta lisäksi 4 kohteelle. Joidenkin kohteiden osalta opastuskelpoisuus on tarkistettava Museovirastolta ennen opastusluvan myöntämistä. Osa kohteista sijaitsee taajamien keskusta-alueella siten, ettei maanteiltä alkava opastus ole mahdollinen.

Kuva 4-10. Lapinlahden taidemuseon (kuvassa) ja Emil Halosen museon muodostama kokonaisuus esitetään opastettavaksi jatkossakin valtatieltä 5 alkavalla opastustauluopastuksella. Taulut on tarpeen uusina ruskeapohjaisiksi.

4.3.10 Luontokohde (tunnus 772c)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa kansallispuisto, luontokeskus tai merkittävä luonnonnähtävyys taikka muuten arvokas luontokohde.

Kansallispuistossa on luonto- ja retkeilypolkuja sekä muita nähtävyyksireittejä, jotka yleensä alkavat ja päättyvät kansallispuiston opastuspisteeseen. Luonnonnähtävyyden tai muun arvokkaan luontokohteen opastuksen edellytyksenä on, että kohde on turvallinen, varustettu matkailijoiden vastaanottamista varten sekä kohteella on ylläpitäjä, joka vastaa alueen varustuksesta ja laadusta. Kohteen varustuksen vähimmäisvaatimus on pysäköintimahdollisuus, opastuskartta ja järjestetty jätehuolto.

Ulkoilureitin tai vaellusreitin lähtöpiste voidaan osoittaa palvelukohteen osoiteviitalla, jonka kannassa käytetään luontokohteen tunnusta.

Suosituksen kansallispuiston ja luontokeskuksen viitoituskelpoisuudesta antaa Metsähallitus. Suosituksen luonnonnähtävyyden tai muun arvokkaan luontokohteen viitoituskelpoisuudesta antaa alueellinen ympäristökeskus.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsi- palveluihin kuuluva tai tienvarsi- palvelujen ulkopuolella oleva kansallispuisto, luontokeskus, luonnonnähtävyys tai muu luontokohde. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsi- palvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva kansallispuisto, luontokeskus, luonnonnähtävyys tai muu luontokohde vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä.

Opastuksen nykytila

Tarkastelussa on ollut 10 luontokohdetta. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluihin 2 kohdetta (Talaskankaan luonnonsuojelualue Vieremän, Sonkajärven ja Kajaanin raja-alueella sekä Lapinlahden kirkonkylän koillispuolella sijaitseva Erikoismetsä, jossa kasvatetaan ulkomaisia puulajeja). Nykyisellään nämä kohteet on opastettu ”hannunvaakunalla”. Muista kohteista useat on nykyään opastettu mustapohjaisilla osoiteviitoilla.

Suunnitelma

Suunnitelmassa esitetään opastustauluopastusta pelkästään Talaskankaan luonnonsuojelualueelle, jolle on varsin laaja opastus sekä valtatieltä 5 että kantatieltä 88. Osoiteviittaopastusta esitetään 7 kohteelle, jotka ovat lintutorneja, luontopolkuja sekä muunlaisia luontokohteita, mm. edellä mainittu Lapinlahden Erikoismetsä.

Kuva 4-11. Saunaniemen lintutorni Keiteleen Hetejärvellä on yksi osoiteviitalla opastettavaksi esitetyistä luontokohteista. Kuva maantien 16105 varrella olevalta pysäköintipaikalta, jossa on kunnollinen opastustaulu ja josta johtaa viitoitettu polku lintutornille

4.3.11 Näköalapaikka (tunnus 772d)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa turvallinen ja matkailijoiden vastaanottamista varten varustettu näköalapaikka. Opastuksen edellytyksenä on myös, että kohteella on ylläpitäjä, joka vastaa paikan varustuksesta ja laadusta. Näköalapaikan varustuksen vähimmäisvaatimus on liikenteellisesti turvallinen pysäköintimahdollisuus ja järjestetty jätehuolto.

Taajamassa sijaitseva näköalapaikka voidaan viitoittaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve tai viitoitustarve on todettu kunnan opastussuunnitelmassa. Kohde voidaan tarvittaessa viitoittaa maantieltä, jos se on maakunnallisesti merkittävä.

Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva tai tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva näköalapaikka. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva näköalapaikka vain, jos kohde on maakunnallisesti erityisen tärkeä.

Opastuksen nykytila

Ainoa näköalapaikaksi luokiteltu kohde on Lapinlahden Väisälänmäki. Väisälänmäelle on nykyisellään valtatieltä 5 alkava opastustauluopastus ("hannunvaakuna").

Suunnitelma

Väisälänmäki esitetään jatkossakin opastettavaksi opastustauluin valtatieltä 5 alkaen. Koska ennen Lapinlahden kirkonkylän pääliittymää (mt 5646) on useita opastustauluja, Väisälänmäen ruskeapohjaiseksi uusittava opastustaulu tulisi pyrkiä sijoittamaan samaan pystytystelineeseen esimerkiksi Lapinlahden taidemuuseoiden taulun kanssa.

Kuva 4-12.

Lapinlahden Väisälänmäki on yksi Suomen kansallismaisemista. Mäellä sijaitsevan runsaan kolmen kilometrin mittaisen kulttuuri- ja luontopolun varrella on näkötorni.

4.3.12 Muu nähtävyys (tunnus 772f)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa muu nähtävyys, jota ei ole määritelty merkeillä 772a - 772e. Muu nähtävyys voi olla arkeologinen kohde, muistomerkki, taiteellinen nähtävyys tai historiallinen nähtävyys, joka ei ole rakennus. Tällaisia nähtävyyksiä ovat muun muassa linnavuoret, muinaisjäännösalueet, linnojen rauniot, linnoitukset, sotiin liittyvät vallit ja muut rakennelmat, kanavat, sillat, museotiet, kansalliset kaupunkipuistot ja kokonaisuudet, joissa on useanlaisia elementtejä. Muu nähtävyys -merkkiä ei käytetä urheilu- ja liikuntapaikkojen, messukeskusten eikä muiden vastaavatyypisten kohteiden osoittamiseen.

Suosituksen merkittävästä historiallisesta nähtävyydestä antaa Museovirasto. Merkittävästä taiteellisesta nähtävyydestä suosituksen antaa läänin taidetoimikunta.

Taajamassa sijaitseva muu nähtävyys voidaan tarvittaessa viitoittaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve tai viitoitustarve on todettu kunnan opastussuunnitelmassa. Taajamassa olevaa kohdetta ei yleensä viitoiteta maantieltä.

Taajaman ulkopuolella maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva tai tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva muu nähtävyys. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva muu nähtävyys vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä.

Opastuksen nykytila

Suunnittelualueella on tunnistettu kaikkiaan 14 tähän ryhmään kuuluvaa kohdetta, joista 8 on opastettu opastustauluilla. Kohteita ovat mm. Evakkokeskus ja Koljonvirran alue Iisalmessa, Neulatammen pato ja Saarikosken puusulkukanava Iisalmen Runnilla, Kirkkosaaren tapuli ja hautausmaa sekä Rillankivi Pielavedellä ja Jyrkän ruukkialue Sonkajärvellä.

Suunnitelma

Opastustauluopastusta esitetään 8 kohteelle. Lisäksi osoiteviittaopastusta esitetään 5 kohteelle. Osassa kohteista nykyinen opastustaulu esitetään muutettavaksi palvelukohteen osoiteviitaksi tarvittavine ennakkomerkkeineen.

Kuva 4-13.
Jyrkän ruukkialuetta esitetään opastettavaksi muuna nähtävyytenä.

4.3.13 Uintipaikka (tunnus 773a)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa kunnan terveystoimiston yleiseen käyttöön hyväksymä uimaranta, uimala tai uimahalli.

Taajamassa oleva uintipaikka voidaan tarvittaessa viitoittaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve. Lähiopastukseen voidaan käyttää myös palvelukohteen osoiteviittoa.

Taajaman ulkopuolella maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva uintipaikka. Yleensä valta- ja kantatieltä ei osoiteta risteävän valta- tai kantatien suunnassa olevaa uintipaikkaa.

Opastuksen nykytila

Tarkastelussa on ollut 22 uintipaikkaa. Näistä nykyisin on opastettu opastustauluin ainoastaan Kangaslampi Sonkajärvellä, jossa nykyinen ulkoilualueopastus koskee laajempaa kokonaisuutta kuin pelkästään uimarantaa. Suuri osa uintipaikoista on opastettu mustapohjaisilla osoiteviitoilla. Osa uintipaikoista on taajamissa, eikä niitä ole tarpeen opastaa maanteiltä.

Suunnitelma

Suunnitelmassa esitetään opastustauluopastusta 1 uimarannalle (Kangaslampi Sonkajärvellä) ja osoiteviitoopastusta 18 uintipaikalle. Lisäksi uintipaikkaa esitetään sivutunnukseksi mm. Runnin Kylpylän opastustauluihin.

Kuva 4-14.

Sukevan uimaranta on opastettu ruskeapohjaisella palvelukohteen osoiteviitalla maantieltä 5905.

4.3.14 Kalastuspaikka (tunnus 773b)

Tunnuksen käyttö

Kalastuspaikka-merkillä voidaan osoittaa virkistyskalastukseen oikeuttava kalastusluvan myyntipaikka, josta tulee olla opastus kalastuspaikalle tai vesialueelle, mikäli kalastuspaikka ei sijaitse lupien myyntipaikan välittömässä läheisyydessä. Epäselvissä tapauksissa suosituksen kalastuspaikan viitoituskelpoisuudesta antaa Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry.

Kalastuspaikka-merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva kalastuspaikka. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva kalastuspaikka voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun maantien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatietä voidaan osoittaa vain harvaan asutulla seudulla tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva kalastuspaikka tai jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä.

Opastuksen nykytila

Kalastuspaikkoina on tarkasteltu 5 kohdetta. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin 4 kohdetta (Löytyn Lohi ja Lampaanjoki Pielavedellä, Koirakosken Lohi&Matkailu Sonkajärvellä ja Siltalan lohi Viere-mällä).

Suunnitelma

Opastustauluopastusta esitetään 3 kalastuspaikalle (Löytyn Lohi, Koirakosken Lohi&Matkailu ja Siltalan lohi). Lisäksi kalastuspaikkaa ehdotetaan sivutunnukseksi Jyrkän alueen kauko-opastustauluihin sekä Jyrk-käkosken ruukin / Ruukintuvan opastustauluihin.

Kuva 4-15. Löytyn Lohi on perinteikäs virkistyskalastuspaikka Pielavedellä.

4.3.15 Hiihtohissi (tunnus 773c)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa laskettelurinne, jossa on hiihtohissi.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva hiihtohissi. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva hiihtohissi voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun maantien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva hiihtohissi vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä.

Opastuksen nykytila

Suunnittelualueella on 2 hiihtohissirinnettä: Paloisvuori Iisalmessa ja Kakkomäki Pielaveden kirkonkylän tuntumassa. Näistä Paloisvuori taajamakohteena on opastettu ainoastaan katuverkolta. Kakkomäen hiihtohissi on opastettu sivutunnuksena alueelle ohjaavassa opastustaulussa.

Suunnitelma

Hiihtohissien opastus esitetään säilytettävänä nykyisellään. Kakkomäen osalta hiihtohissi on merkitty suunnitelmassa kohteen päätunnukseksi.

Kuva 4-16. Kakkomäen hiihtokeskuksen opastustaulu maantiellä 561 Pielavedellä. Hiihtohissi voisi olla opastustaulun päätunnus, mutta nykyistä hyväkuntoista opastustaulua ei tarvitse tämän takia lähteä uusimaan.

4.3.16 Golfkenttä (tunnus 773d)

Tunnuksen käyttö

Merkillä osoitetaan golfkenttä, jossa on pelimahdollisuus kaikille johonkin golfseuraan kuuluville pelaajille. Opastettavan golfkentän tulee täyttää Suomen Golfliiton golfkentille asettamat vaatimukset.

Golfkenttä-merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva golfkenttä. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva golfkenttä voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun maantien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva golfkenttä vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä.

Opastuksen nykytila

Suunnittelualueen ainoa golfkenttä on Ylä-Savon Golf Iisalmen Ahmossa. Kenttä on opastettu ruskeapohjaisilla opastustauluilla valtatieltä 5 alkaen.

Suunnitelma

Ylä-Savon Golfin opastukseen ei esitetä muutoksia.

Kuva 4-17. Golfkenttä-tunnus on yksi v. 2007 käyttöön tulleista uusista tunnuksista. Ylä-Savon Golfin Ahmon kentän opastus on toteutettu tällä tunnuksella. Nykyiseen valtatieltä 5 alkavaan opastukseen ei esitetä muutoksia.

4.3.17 Mökkimajoitus (tunnus 774a)

Tunnuksen käyttö

Mökkimajoitus-merkkiä voidaan käyttää palvelukohteen opastustaulussa osoittamaan yhtenäinen, vähintään viisi lomamökkiä sisältävä alue, jossa on majoitustilaa lomamökeissä tai muissa sisätiloissa vähintään 25 henkilölle. Vähintään kaksi mökkiä sisältävä kohde, jossa on majoitustilaa vähintään kymmenelle henkilölle, voidaan osoittaa mökkimajoitustunnuksen sisältävällä palvelukohteen osoiteviitalla ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkillä. Merkin yhteydessä käytetään kohteen nimeä, jos kyseessä on kohteen päätoiminto.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Mökkimajoitusta ei yleensä opasteta moottoritieltä tai moottoriliikennetieltä, ellei alueellisessa opastussuunnitelmassa todeta toisin. Muilta maanteiltä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva mökkimajoitus. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva mökkimajoitus voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun tien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva mökkimajoitus ainoastaan harvaan asutulla seudulla tai muualla silloin, kun lähiseudulla ei ole muita majoituskohteita tai leirintäalueita.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 26 mökkimajoituskohdetta. Näistä nykyisellään opastustauluin on opastettu 7 kohdetta. Suuri osa muista kohteista on opastettu mustapohjaisiin osoiteviitoihin.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään 12 mökkimajoituskohteelle. Osoiteviittaopastusta esitetään muille 14 kohteelle.

Joidenkin lomamökkien opastuksessa hankaluutena on se, että avaimenhakupaikka sijaitsee eri osoitteessa kuin varsinainen lomamökki. Koska lomamökkivuokraus perustuu pääosin ennakkovarauksiin, opastus on yleensä tarkoituksenmukaista ohjata avaimenhakupaikkaan ja erillisten lomamökkien opastus voidaan tarvittaessa hoitaa mustapohjaisiin osoiteviitoihin.

Kuva 4-18. Viitostien leirintä valtatie 5 varrella Sonkajärvellä on suunnitelmassa käsitelty mökkimajoituskohteena. Nykyisissä opastustauluissa päätunnuksena on leirintäalue, mutta tauluja uusittaessa päätunnuksen vaihtoa tulisi harkita.

4.3.18 Aamiaismajoitus (tunnus 774b)

Tunnuksen käyttö

Merkkiä voidaan käyttää palvelukohteen opastustaulussa osoittamaan maatalo- ja perhemajoitustyyppinen kohde, jossa on aamiaismajoitus ja majoitustilaa vähintään 25 hengelle. Vähintään kaksi erillistä majoitustilaa sisältävä aamiaismajoituskohde, jossa on majoitustilaa vähintään kymmenelle henkilölle, voidaan osoittaa aamiaismajoitustunnuksen sisältävällä palvelukohteen osoiteviitalla ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkillä.

Aamiaismajoitus-merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Aamiaismajoitusta ei opasteta moottoritietä tai moottoriliikennetieltä, ellei alueellisessa opastussuunnitelmassa todeta toisin. Muilta maanteiltä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva aamiaismajoitus. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva aamiaismajoitus voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun tien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatietä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva aamiaismajoitus ainoastaan harvaan asutulla seudulla tai muualla silloin, kun lähiseudulla ei ole muita majoituskohteita tai leirintäalueita.

Opastuksen nykytila

Suunnittelualueella on tunnistettu 2 kohdetta, joiden päätunnuksena voisi olla aamiaismajoitus (Haapaniemen Matkailu lisalmessa ja Gasthaus Neuvola Sonkajärven kirkonkylässä). Haapaniemen Matkailun nykyisissä opastustauluissa päätunnuksena on mökkimajoitus. Gasthaus Neuvolan lähiopastus on osoiteviitalla.

Suunnitelma

Haapaniemen Matkailulle esitetään edelleen opastustauluopastusta, jota voidaan laajentaa myös lisalmen - Pielaveden maantielle 563. Gasthaus Neuvolan opastukseen ei esitetä muutoksia. Suunnittelualueella saattaa olla muitakin kohteita, joissa aamiaismajoitus voi olla päätunnuksena. Käytettävät tunnukset ratkaistaan opastusluvan hakuvaiheessa luvanhakijan esityksen pohjalta.

Kuva 4-19. Gasthaus Neuvola Sonkajärven kirkonkylässä on opastettu aamiaismajoituskohteena. Lähiopastus on toteutettu osoiteviitalla liittyen alueen muiden kohteiden opastukseen.

4.3.19 Suoramyyntipaikka (tunnus 774c)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa suoramyyntipaikka, joka katsotaan paikkakunnalla merkittäväksi tai toimii suoramyyntikeskuksena ja jonka tuotevalikoima on monipuolinen. Merkin käyttöoikeuteen tarvitaan kunnan suostumus.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Suoramyyntipaikkaa ei opasteta moottoritieltä tai moottoriliikennetieltä. Muilta maanteiltä voidaan osoittaa tienvarsi- ja palvelualueisiin kuuluva suoramyyntipaikka. Tienvarsi- ja palvelualueiden ulkopuolella oleva suoramyyntipaikka voidaan viitoittaa, jos se katsotaan alueellisessa opastussuunnitelmassa tärkeäksi. Valta- ja kantatietä ei osoiteta tienvarsi- ja palvelualueiden ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa olevaa suoramyyntipaikkaa.

Opastuksen nykytila

Suunnittelualueella on tunnistettu 13 mahdollista suoramyyntipaikkaa. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin 1 kohde (Väisäsen Kotiliha lisälmen Taipaleessa). Osalla kohteista on maaseutu-yritysten musta ”tähtämerkki”, joka vuoden 2007 opastusmerkkiuudistuksessa jäi pois käytöstä ja tulee korvata uudella ruskeapohjaisella merkillä v. 2013 loppuun mennessä. Suoramyyntipaikkoina on käsitelty esimerkiksi puutarhamyymälöitä, marjatilajoja ja lihajalostemyymälöitä.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään 1 suoramyyntipaikalle (Väisäsen Kotiliha). Osoiteviittaopastusta esitetään 11 kohteelle.

Kuva 4-20. Väisäsen Kotiliha valtatie 5 varrella lisälmen Taipaleessa on ensimmäisiä uudet ruskeapohjaiset opastustaulut käyttöön ottaneita yrityksiä.

4.3.20 Käsityöpaja (tunnus 774d)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa maaseutuyritys, jossa valmistetaan ja mahdollisesti myydään ammattimaisesti paikan päällä tai lähialueella tehtyjä käsityötuotteita. Käsityöllä tarkoitetaan jonkin asian valmistamista käsin, työkaluja käyttämällä tai pelkästään käsin muotoilemalla, kuitenkin käyttämättä täysin automatisoitua työtapaa. Merkin käyttöoikeuteen tarvitaan kunnan suostumus.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Käsityöpajaa ei opasteta moottoritieltä tai moottoriliikennetieltä. Muilta maanteiltä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva käsityöpaja. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva käsityöpaja voidaan viitoittaa, jos se katsotaan alueellisessa opastussuunnitelmassa tärkeäksi. Valta- ja kantatieltä ei osoiteta tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa olevaa käsityöpajaa.

Opastuksen nykytila

Suunnittelualueella on tunnistettu vain 1 maanteiltä opastettava käsityöpaja Ateljee Galleria Luova Puu Lapinlahden kirkonkylässä. Tämä on opastettu opastustauluilla valtatieltä 5 alkaen. Taajamissa on mahdollisesti muita käsityöpajoja, jotka voidaan opastaa katuverkolta.

Suunnitelma

Ateljee Galleria Luovan Puun opastukseen ei esitetä muutoksia. Suunnitelmaan ei sisälly muita käsityöpajoja.

Kuva 4-21.

Ateljee Galleria Luova Puu Lapinlahden kirkonkylässä on ainoa käsityöpajana opastettu kohde. Kuvassa opastustaulu valtatiellä 5.

4.3.21 Ratsastuspaikka (tunnus 774f)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa kaikille vierailijoille avoinna oleva ratsastuspaikka, jolla on matkailu- tai harrastuskohteena paikkakunnalle alueellista merkitystä. Yleisesti ratsastuspaikaksi katsotaan ratsastustallit, jotka täyttävät Suomen Ratsastajainliiton talleille asettamat hyväksymiskriteerit. Merkin käyttöoikeuteen tarvitaan kunnan suostumus.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Ratsastuspaikkaa ei opasteta moottoritieltä tai moottoriliikenteeltä. Muilta maanteiltä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva ratsastuspaikka. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva ratsastuspaikka voidaan viitoittaa, jos se katsotaan alueellisessa opastussuunnitelmassa tärkeäksi. Valta- ja kantatieltä ei osoiteta tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa olevaa ratsastuspaikkaa.

Opastuksen nykytila

Suunnittelualueella on tunnistettu 12 mahdollisesti opastettavaa ratsastuspaikkaa. Näistä millekään ei ole virallisia palvelukohteen opastusmerkkejä, mutta useille talleille on mustapohjainen osoiteviitta tai omatekoisia opasteita.

Suunnitelma

Suunnitelmassa esitetään osoiteviittaopastusta 11 ratsastuspaikalle.

Kuva 4-22. Koljonvirran ratsastuskeskus Iisalmessa on yksi kohteista, joka halutessaan voi käyttää osoiteviittaa ratsastuspaikatunnuksella.

4.3.22 Muiden kohteiden opastus

Useat liikenteellisesti ja matkailullisestikin merkittävät kohteet kaipaavat opastusta, mutta niille ei ole tieliikenneasetuksessa soveltuvaa palvelukohteen tunnusta. Opastustapana voidaan tällöin käyttää mustapohjaista osoiteviitaa tai joissakin tapauksissa valkopohjaista paikalliskohteen viitaa.

Tällaisia kohteita ovat mm.

- kulttuuri- ja kongressikeskukset, teatterit
- urheilukeskukset ja -hallit, maastohiihtokeskukset
- moottoriurheilukeskukset, raviradat, ampumaradat
- koulut, oppilaitokset, kirjastot, virastot ja laitokset
- teollisuus- ja liikelaitokset
- pito- ja juhlapaikat
- ohjelmapalveluyritykset.

Yksittäiset käyntikohteet voidaan opastaa mustapohjaisella osoiteviitalla. Osoiteviitaa käytetään vain lähiopastukseen eli opastamaan kohteeseen lähimmältä maantieltä. Sitä ei voi käyttää opastamaan kohdetta maantieltä toisen maantien suuntaan. Jos kohteeseen suuntautuu huomattava määrä liikennettä tai se on näkyvyydeltään hankalassa paikassa, voidaan käyttää myös mustapohjaisen osoiteviitan ennakkomerkkiä. Koska mustapohjaisen osoiteviitan käyttökohteita on runsaasti, niitä ei ole kattavasti käsitelty tässä suunnitelmassa.

Suuret kohteet ja tapahtumapaikat voidaan opastaa erityiskohteena valkopohjaisella paikalliskohteen viitalla, kun alue on tunnettu omalla nimellään ja alueella on useita toimintamuotoja tai säännöllisesti järjestettäviä massatapahtumia.

Joissakin tapauksissa voidaan käyttää ruskeapohjaista palvelukohteen osoiteviitaa ilman kohdetunnusta. Tällöin kysymyksessä ovat kohteet, joille ei ole soveltuvaa tunnusta.

Yleisötilaisuuksien ja matkailijoita palvelevan myyntitoiminnan opastuksessa voidaan käyttää tilapäisiä opasteita. Yleisötilaisuuksilla tarkoitetaan yleensä muutaman päivän, pisimmillään viikkoja, kestäviä messuja, näyttelyjä, kokouksia, urheilutilaisuuksia tai muita tapahtumia, joihin saapuu runsaasti yleisöä paikkakunnan ulkopuolelta. Myös tilapäiset opasteet edellyttävät tienpitäjän eli maanteillä paikallisen ELY-keskuksen lupaa.

Kuva 4-23.
Yleisötilaisuuksien ja muiden tilapäisten tapahtumien opastamisessa käytettäviä tilapäisiä opasteita.

4.4 Opastuksen erityispiirteitä

Palvelukeskittymien yleisopastus

Kun samalla alueella on runsaasti palvelukohteita, on tarkoituksenmukaista, että tällaisten keskittymien kauko-opastus hoidetaan alueen yleisopastuksena ja yksittäisiä palvelukohteita opastetaan vasta alueen sisällä. Yleisopastuksen toteuttaminen ja rahoittaminen edellyttää kohdealueen yrittäjien yhteistyötä ja yleensä kunnan panosta yhteisopastuksen aikaansaamiseksi. Suunnittelualueella tällaisia palvelukohdekeskittymiä ovat Koljonvirran alue lisäalnessa ja Jyrkän ruukkialue Sonkajärvellä.

Koljonvirran kohteita ovat mm. Juhani Ahon museo ja Koljonvirtakeskus Mansikkaniemessä, Koljonvirta Camping ja Koljonvirran ratsastuskeskus. Koljonvirran kauko-opastus mm. valtatieltä 5 esitetään tehtäväksi yhteisillä Koljonvirta-opastustauluilla päätunnuksena ”muu nähtävyys” (772f). Yksittäisten kohteiden opastus esitetään tehtäväksi valtatieltä 27 asianomaisista liittymistä. Koljonvirralla on sillan molemmin puolin opastuspisteet, jotka helpottavat eri kohteiden löytämistä.

Jyrkän ruukkialueella on ruukkimuseon lisäksi ruokailupaikkoja, majoituskohteita, kalastuspaikka ja uimaranta. Alueen opastuspisteessä on myös Volokinpolun yksi lähtöpaikka. Jyrkän ruukkialueen kauko-opastus lännestä valtatieltä 5 alkaen ja idästä maantieltä 870 alkaen esitetään tehtäväksi yhteisillä ”Jyrkän ruukkialue” -opastustauluilla päätunnuksena ”muu nähtävyys” (772f). Yksittäiset kohteet Jyrkän alueella opastetaan lähiopastuksena maantieltä 5862.

Kuva 4-24. Koljonvirralla valtatie 27 varrella olevissa opastuspisteissä on alueen opastuskartat ja muuta informaatiota, joka helpottaa alueeseen tutustumista.

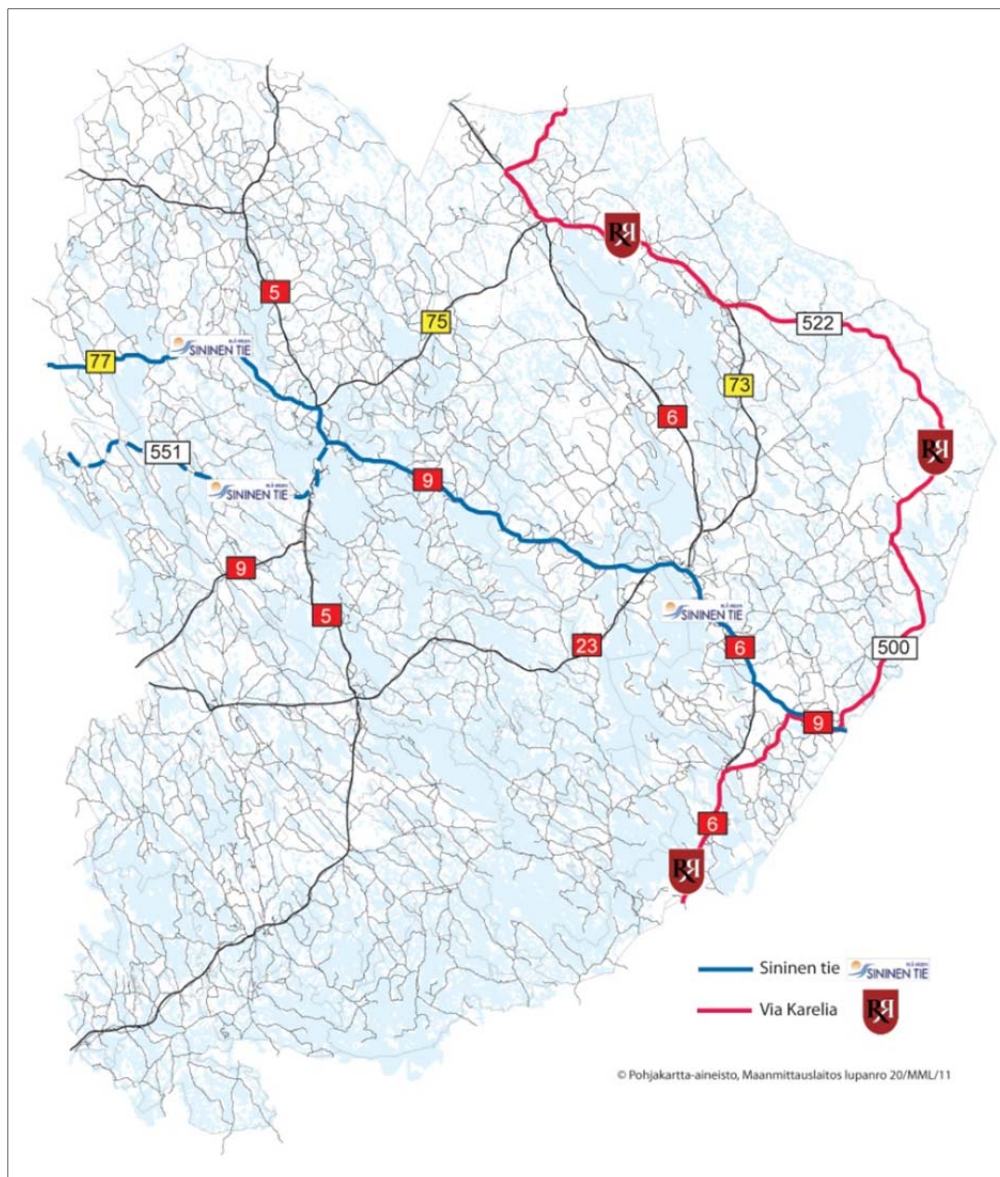
5 Matkailutiet

Matkailutiellä tarkoitetaan erityisillä matkailutie-liikennemerkeillä merkittyä tietä. Matkailutiellä tulee olla sen yleiseen liikenteelliseen merkitykseen nähden poikkeuksellisen runsaasti matkailijoiden kannalta merkittäviä kohteita, ja tämän lisäksi sillä on erityinen matkailuelinkeinon toimintaedellytyksiä ja alueen kilpailukykyä tukeva merkitys.

Matkailutie-merkillä voidaan osoittaa vain Liikenneviraston erikseen hyväksymä matkailutie. Tiehen liittyvän yksilöllisen tunnuksen käyttö edellyttää liikenne- ja viestintäministeriön hyväksyntää.

Matkailutiehankkeelta edellytetään soveltuvaa taustaorganisaatiota, jolle matkailutiemerkinä koskeva lupa voidaan myöntää ja jonka kanssa Liikennevirasto ja ELY-keskukset asioivat matkailutiemerkinä käyttöä ja ylläpitoa koskevilla kysymyksillä. Vastuu matkailuteiden viitoituksen suunnittelusta, toteutuksesta, ylläpidosta ja poistamisesta on luvanhakijaorganisaatiolla.

Suunnittelualueella kautta kulkee Sinisen Tien pohjoinen haara kantatienä 77 Keiteleeseen ja Pielaveden halki.

Kuva 5-1. Matkailutie Sinisen Tien reitti.

5.1 Sininen Tie

Sininen Tie on kansainvälinen reitti lännessä Vaasasta Ruotsin kautta Norjaan Atlantin rannikolle ja idässä Niiralan kautta Venäjän Karjalaan. Suomessa Sininen tie on merkitty matkailutiekse noin 550 km matkalla Vaasasta Tohmajärvelle Niiralan raja-asemalle.

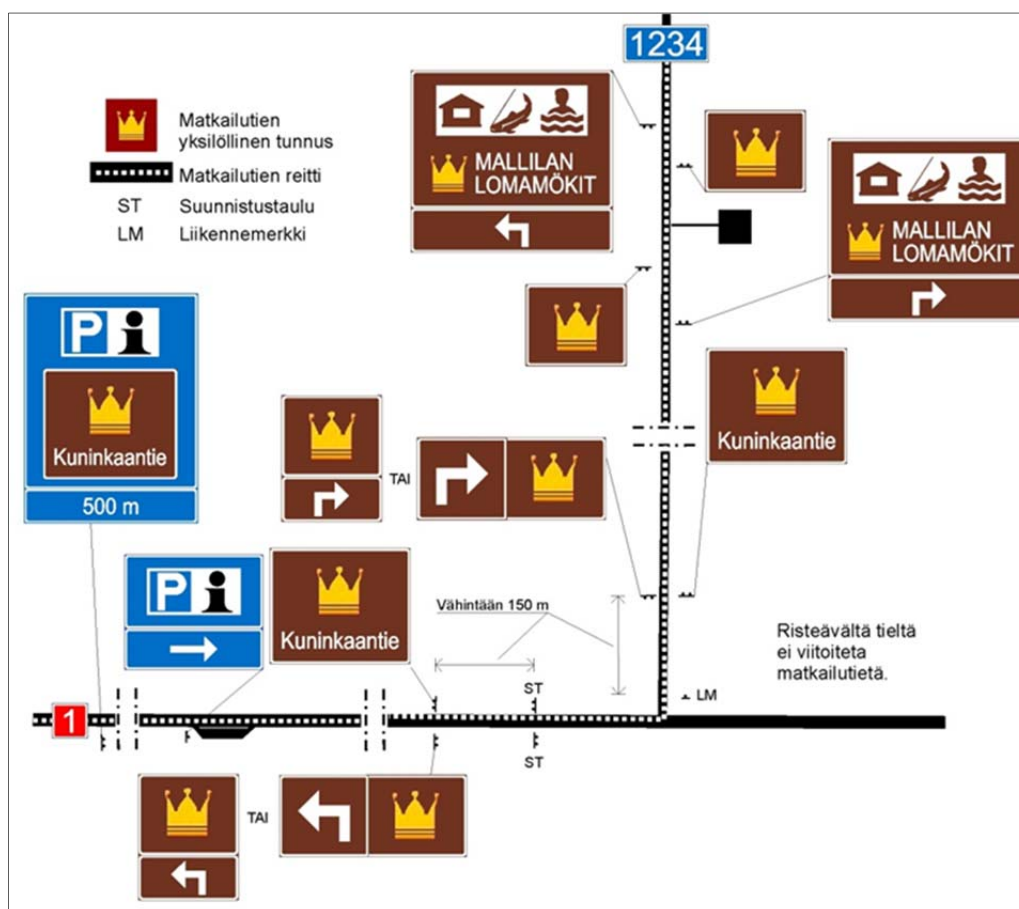
Suunnittelualueella Sininen Tie kulkee kantatietä 77 Keiteleeseen ja Pielaveden halki.

Sinisen Tien toiminnan perusarvo on ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävä kehitys. Sinisellä Tiellä matkailun tuote-tyypit ovat aktiivi- ja luontomatkailu, liikunta- ja perhelomat kulttuurimatkailu ja erilaiset tapahtumat.

Sininen Tie on yksi Suomen vanhimmista virallisista matkailuteistä ja ensimmäinen matkailutiemerkit saanut tie. Sinistä Tietä hallinnoi Suomen Sininen Tie ry, jonka jäseninä ovat 20 tien varren kuntaa. Sinisen Tien internet-sivut: www.sininentie.fi.

5.2 Matkailuteiden reittiviitoitus

Matkailutiereitin viitoittamisessa tien suunnassa käytetään ruskeapohjaisia matkailutien tunnuksen sisältäviä merkkejä. Matkailutien nimen sisältävät merkit sijoitetaan liittymien ja taajamien jälkeen sekä muutoin sopivin välimatkoin, jotta tien käyttäjä voi varmistua olevansa oikealla reitillä. Ennen liittymiä, joissa matkailutiereitti kääntyy, käytetään nuolikuviollisia "suunnistustauluja" (kuva 5-2).

Kuva 5-2. Matkailutien viitoituksessa ja matkailutiehen liittymien palvelukohteiden opastuksessa käytettävät merkit.

5.3 Matkailutietunnuksen käyttö palvelukohteiden opastuksessa

Vuoden 2007 palvelukohteiden opastusmerkkiuudistus laajensi matkailutietunnuksen käyttömahdollisuuksia yksittäisten palvelukohteiden opastuksessa:

- matkailutien vaikutuspiirissä olevien palvelukohteiden opastuksessa voidaan käyttää matkailutien tunnusta (kuva 5-3)
- matkailutietunnus ja nimi ruskealla pohjalla voidaan lisätä sellaisten opastuspisteiden opasteisiin, joissa on erityisesti kyseistä matkailutietä koskevaa informaatiota, esimerkiksi karttaesityksiä.

Kuva 5-3. Esimerkkejä matkailutietunnuksen sijoittamisesta palvelukohteen opastustauluihin. Esimerkeissä Kuninkaantien kruunutunnus.

Matkailutietunnuksen käyttö yksittäisen palvelukohteen opastuksessa edellyttää matkailutieorganisaation suostumusta. Lupakäsittelyä edistää, mikäli hakija voi liittää matkailuorganisaation suostumuksen lupahakemukseen.

Suomen Sininen Tie ry:n yhteystiedot:

Sininen Tie ry
Toiminnanjohtaja Mervi Mikkola
Poutuntie 7, 62100 Lapua
puh. 044 438 4052
mervi.mikkola@lapua.fi

Matkailutietunnuksen voi lisätä nykyisiin opasteisiin. Erityisesti mahdollisuus matkailutietunnuksen hyödyntämiseen tulisi ottaa huomioon opasteita uusittaessa tai lisättäessä, jolloin tunnus voidaan ottaa huomioon merkin sisältöä asemoitaessa.

6 Opastuslupa ja opasteiden hankinta

Palvelukohteen viitoittaminen edellyttää aina tienpitäjän lupaa. Tienpitäjänä toimii maantiellä ELY-keskus, kadulla kunta ja yksityisellä tiellä tiehoitokunta.

Jos viitoitettava kohde sijaitsee taajamassa ja maantieltä alkava viitoitusreitti jatkuu katuverkolla, opastelupa edellyttää myös kunnan lupaa viitoituksen jatkuvuuden varmistamiseksi kohteeseen saakka. Jos kohde sijaitsee yksityisen tien varressa ja viitoitusreitti jatkuu yksityisellä tiellä, opastelupa edellyttää myös yksityistiekunnan lupaa viitoituksen jatkuvuuden varmistamiseksi.

Opasteluvan hakeminen

ELY-keskukset ovat keskittäneet opastelupien käsittelyn Pirkanmaan ELY-keskuksessa Tampereella sijaitsevaan asiakaspalveluyksikköön, mutta kussakin liikenneasioista vastaavassa ELY-keskuksessa on lupapayhdyshenkilö. Yhteystiedot löytyvät liitteestä 2.

Lupaa maantien varteen pystytettävälle opasteille haetaan ELY-keskukselta kirjallisesti. Hakemuslomakkeet löytyvät ELY-keskusten internet-sivuilta:

www.ely-keskus.fi -> Liikenne -> Luvat -> Opasteet, ilmoitukset ja mainokset -> Palvelukohdeopasteet

tai suoraosoitteesta:

www.ely-keskus.fi/fi/Liikenne/Lupaasiat/Opasteetilmoituksetjamainokset/Sivut/Palvelukohdeopasteet.aspx.

Lupahakemuslomake on liitteenä 3.

Lupia haetaan seuraavasti:

- palvelukohdeopasteita haetaan palvelukohteen opastelupahakemuksella.
- mustapohjaista osoiteviittaa ja sen ennakkomerkkiä haetaan osoiteviitan lupahakemuksella.
- tilapäistä viitoituslupaa ja yleisötilaisuuksien viitoituslupaa haetaan suoraan paikallisesta ELY-keskuksesta.

Opasteluvan hakijan on osoitettava kohteensa viitoituskelpoisuus jokaisen viitoitettavan toiminnon osalta lupaa hakiessaan. Epäselvissä tapauksissa ELY-keskus voi kysyä ulkopuolisilta tahoilta suosituksia kohteiden viitoitusperusteista.

Kaikki uudet opasteluvat kirjoitetaan määräaikaisena, jolloin olosuhteissa tapahtuneet muutokset voidaan ottaa nopeasti huomioon. Luvan määräaika on yleensä viisi vuotta.

Lupapäätösten hinnat 1.1.2012 alkaen:

- osoiteviitta/palvelukohteen osoiteviitta (+ennakkomerkit): 100 €
- palvelukohteen opastustaulu: 200 €
- kielteinen lupapäätös: 30 €

Maksua ei peritä määräaikaista lupaa uusittaessa, mikäli opastukseen ei tule muutoksia.

Opastelupa sisältää opastemerkkien mittapiirustukset, joiden avulla merkit voidaan hankkia kilpivalmistamoilta.

Lupahakemuksen käsittely kestää 6 - 8 viikkoa. Käsittelyaikaan vaikuttaa mm. se, onko opastuskelpoisuudesta tarpeen hankkia jonkun ulkopuolisen tahon lausunto.

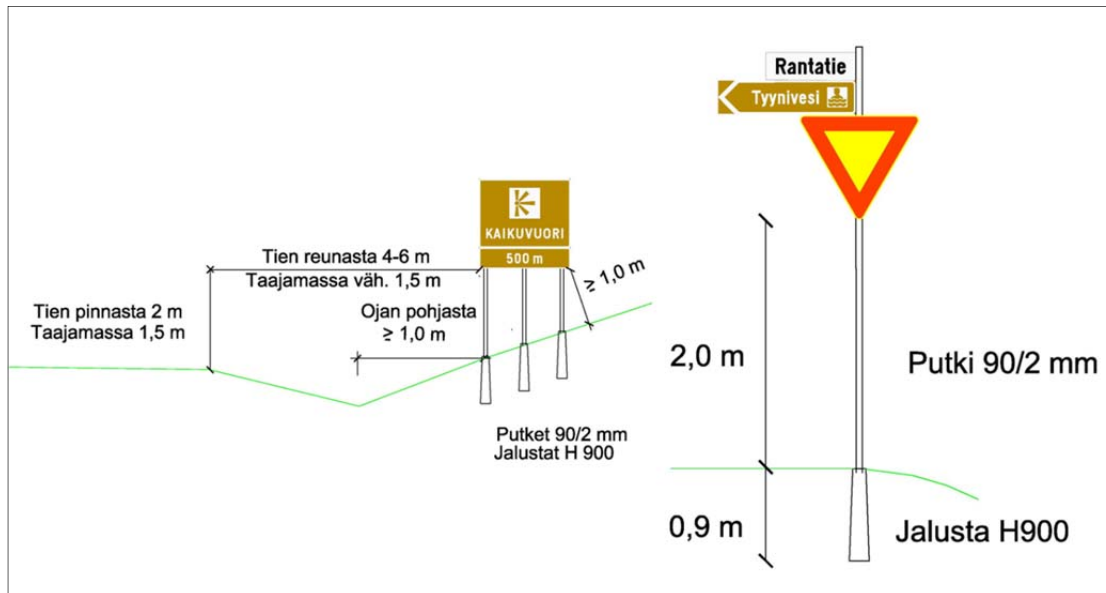
Opastusmerkkien hankinta ja pystytys

Opastusmerkkien hankinta, pystyttäminen ja ylläpito ovat opastettavan kohteen haltijan vastuulla. Opastusmerkin tiedot tulee pitää ajan tasalla.

Palvelukohteen opasteluvan haltija vastaa luvan mukaisen opastuksen toteuttamiskustannuksista. ELY-keskus antaa opasteluvan liitteenä tarkemmat toimintaohjeet merkin toteuttamiselle. Opasteluvan liitteenä (myös tämän suunnitelman liitteenä 4) on luettelo auditoiduista liikennemerkkien valmistajista, joilta opastusmerkit voi hankkia.

Luvanhaltija voi hankkia asennustyön ELY-keskuksen alueurakoitsijalta tai muulta sellaiselta yritykseltä, joka täyttää tiellä suoritettavan työn pätevyysvaatimukset ja hallitsee liikennemerkkien rakennetta ja pystytystä koskevan ELY-keskuksen ohjeistuksen.

Lupapäätöksen liitteenä ovat ohjeet opastusmerkin sijoittamisesta ja pystyttämisestä. Kuvassa 6-1 on esimerkkejä sijoittamis- ja pystytystavoista.

Kuva 6-1. Esimerkkejä palvelukohdeopasteiden sijoittamisesta ja pystyttämisestä.

Opastusmerkkien, jalustojen ja pystytyksen ohjeellisia hintoja:

- liikennemerkki	
- osoiteviitta	300 € kpl
- opastustaulu	400 - 1000 € kpl
- merkkipalat ja kiinnitystarpeet	20 - 40 €/merkki
- rahti kilpivalmistamolta	20 - 40 €/lähetys
- pystytystyö	50 - 200 €/merkki.

Opastustaulujen hintaan vaikuttaa taulun koko ja käytettävä materiaali (alumiini, vaneri). Pystytystyön hintaan vaikuttavat mm. matkakustannukset (kuinka kaukaa pystyttävä tulee), tarvitaanko kaivuria ja kerralla pystytettävien merkkien lukumäärä.

Opastusmerkkien hoito ja ylläpito

Opastusmerkin ylläpito kuuluu opasteluvan haltijalle. Ylläpidolla tarkoitetaan merkin uusimista tilanteessa, jossa se on niin huonokuntoinen, ettei se enää täytä normaaleja liikennemerkin kuntokriteerejä. ELY-keskus valvoo liikennemerkkien kuntoa vuosittaisilla tarkastuksilla.

Maanteillä palvelukohteen opastusmerkkien hoito kuuluu ELY-keskuksen alueellisiin hoitourakkasopimuksiin samalla tapaa kuin muut liikennemerkit. Hoitoa ovat muun muassa lian, lumen ja jään poisto, normaali säännöllinen merkkien pesu sekä pienehköjen vaurioiden korjaus, esimerkiksi jalustan suoristaminen auraslumen jäljiltä.

Opastuksen järjestämisen edellytyksenä on, että palvelukohteesta on saatavilla opastusmerkissä osoitetut palvelut niille tyypillisinä ja säännöllisinä aukioloaikoina. Jos kohteen palveluista osa on väliaikaisesti poissa toiminnasta, tulee kyseisiä palveluja osoittavat tunnuksot peittää merkin pohjavärin mukaisella peitelevyllä. Osan vuodesta suljettuna olevan kohteen opastusmerkit tulee joko poistaa tai peittää kiinniloajaksi. Jos palvelukohteen toiminta on kokonaan keskeytyksissä, tulee opastusmerkki poistaa tai peittää kokonaan. Mikäli opastettava kohde jää kokonaan pois käytöstä, kaikki opasteet on poistettava.

7 Opastussuunnitelman toteuttaminen ja ylläpito

Opastuksen toteuttaminen

Opastuksen toteuttaminen on palvelukohteiden omistajien ja ylläpitäjien vastuulla. Palvelukohteiden opastusmerkkiuudistukseen liittyvä siirtymäkausi päättyy vuoden 2013 loppuun, johon mennessä uudistuksen edellyttämät opasteiden muutokset tulee viimeistään toteuttaa. Uusien tunnusten ja muuttuneiden merkkien, mm. osoiteviitan ennakkomerkki, tarjoavat laajentuneet opastusmahdollisuudet kannattaa hyödyntää välittömästi. Myös palvelukohteiden imagon ja houkuttelevuuden kannalta merkit kannattaa uusien muuttuneiden käytäntöjen mukaisiksi mahdollisimman pian.

Opastustoimistojen ja opastuspisteiden kehittäminen ja näihin johtavan opastuksen toteuttaminen on kuntien ja ELY-keskusten vastuulla. Myös alueen matkailuorganisaatioilla on tässä oma osuutensa. Opastuspisteiden kartat tulisi pitää jatkuvasti ajantasaisina ja kunnoltaan hyvinä.

Opastussuunnitelman ylläpito

Kokonaisvaltainen seudullisen opastussuunnitelman tarkistaminen tulee tehdä noin 10 vuoden välein tai aikaisemmin, jos uusia opastelupia ei voida käsitellä seudullisten viitoitusperiaatteiden perusteella nopeasti ja sujuvasti, tieverkossa tapahtuu muutoksia tai jos tavoitetilan opastusmerkkisuunnitelmien ylläpitäminen ei ole toteutunut.

Lähtöaineisto

Palvelukohteiden viitoitukseen liittyvä ohjeistus:

Palvelukohteiden viitoitus. TIEH 2000021-07. Ohje kertoo palvelukohteiden viitoitusperiaatteet ja opastaa viitoituksessa käytettävien merkien sisällön ja muodon valitsemisessa.

Palvelukohteiden alueellisen opastussuunnitelman laatiminen. TIEH 2100051-07. Ohje määrittelee alueelliset opastussuunnitelmat, ohjaa suunnitteluprosessia ja organisointia, antaa perusteita suunnitelmien laatimiselle sekä esittää eri suunnitteluvaiheiden sisältöjä ja niissä huomioon otettavia asioita.

Yleisohjeet liikennemerkkien käytöstä. TIEH 2000006–03. Ohje sisältää liikennemerkkien käyttöperiaatteet ja niihin liittyvät säädöstekstit.

Liikenteen ohjaus, Viitoitus. TIEL 2130006–96. Ohje sisältää yleiset viitoitusperiaatteet sekä määritykset viitoituskohteiden valinnoille ja viitoituksessa käytettäville opastusmerkeille.

Matkailuteiden määrittely - Periaatteet. TIEH 1000080-04. Julkaisu sisältää Tiehallinnon (nyk. Liikennevirasto) toimintalinjat matkailuteiden viitoituksessa.

Tienvarsimainonta. Poikkeuslupamenettelyohje. Liikenneviraston ohjeita 15/2010. Ohje on tarkoitettu ensisijaisesti Pirkanmaan ELY-keskukselle, joka käsittelee keskitetysti tienvarsimainoksia koskevat poikkeuslupahakemukset. Lisäksi ohje toimii informaationa tienvarsimainonnasta vastaaville muille ELY-keskuksille, poikkeusluvan hakijoille ja sidosryhmille.

Levähdys- ja pysäköimisalueiden kehittäminen – Toimintalinjat. TIEL 1000029. Toimintalinjat määrittelevät Tiehallinnon (nyk. ELY-keskusten) tienvarsipalvelujen kehittämisen suuntaviivat 2000-luvulle.

Kunnan osoitejärjestelmä – Ohjeet ja suositus. Kuntaliitto 2006. Julkaisu antaa ohjeet ja suositukset kunnan osoitejärjestelmästä.

Muu lähtöaineisto:

Savo-Karjalan maakuntien palvelukohteiden opastussuunnitelma. Tiehallinto. Savo-Karjalan tiepiiri. TIEH 1000213-09. Kuopio 2008.

Pohjois-Savon liikennejärjestelmäsuunnitelma. Liikennestrategia 2008. Pohjois-Savon liiton julkaisu A:60. Kuopio 2009.

Pohjois-Savon matkailustrategia 2015. Pohjois-Savon liiton julkaisu A:73. Kuopio 2011.

Savon patikointiopas. Pertti Rovamo ja Aini Rösssi. Edita Publishing Oy. Porvoo 2010.

Kalapaikkoja Pohjois-Savossa 2012. Esitevihkonen. Pohjois-Savon kalatalouskeskus. Kuopio 2012.

Liitteet

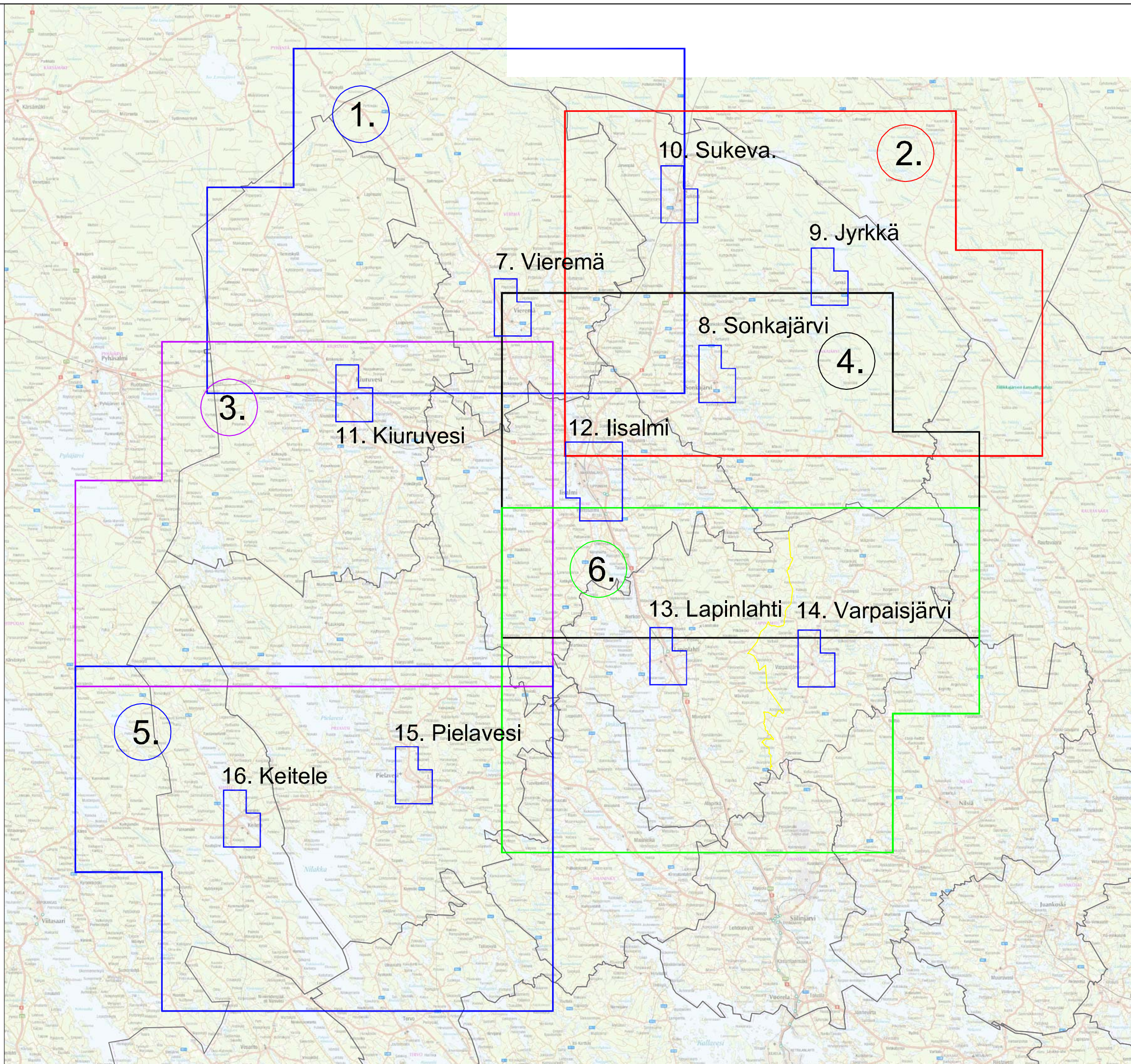
1. Palvelukohteiden opastusmerkkisuunnitelma
  - Luettelo opastettavista kohteista
  - Suunnitelmakarttojen hakukartta
  - Suunnitelmakartat opastettavista kohteista (aluekartat 6 kpl)
  - Suunnitelmakartat opastettavista kohteista (taajamakartat 10 kpl)
2. Palvelukohteiden opastelupayhdyshenkilöt ja yhteystiedot
3. Hakemuslomake palvelukohteen opastuslupaa varten
4. Liikenneviraston hyväksymät liikennemerkkivalmistajat

Suunnitelmakarttojen hakukartta

Kartat 1:200 000:

- ① Vieremä, Kiuruvesi pohjoisosa
- ② Sonkajärvi
- ③ Kiuruvesi etelä, Iisalmi, Pielavesi pohjoisosa
- ④ Sonkajärvi, Iisalmi, Lapinlahti
- ⑤ Keitele, Pielavesi eteläosa
- ⑥ Lapinlahti

Taajamakartat:

- 7. Vieremä
- 8. Sonkajärvi
- 9. Jyrkkä
- 10. Sukeva
- 11. Kiuruvesi
- 12. Iisalmi
- 13. Lapinlahti
- 14. Varpaisjärvi
- 15. Pielavesi
- 16. Keitele

Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma 2012

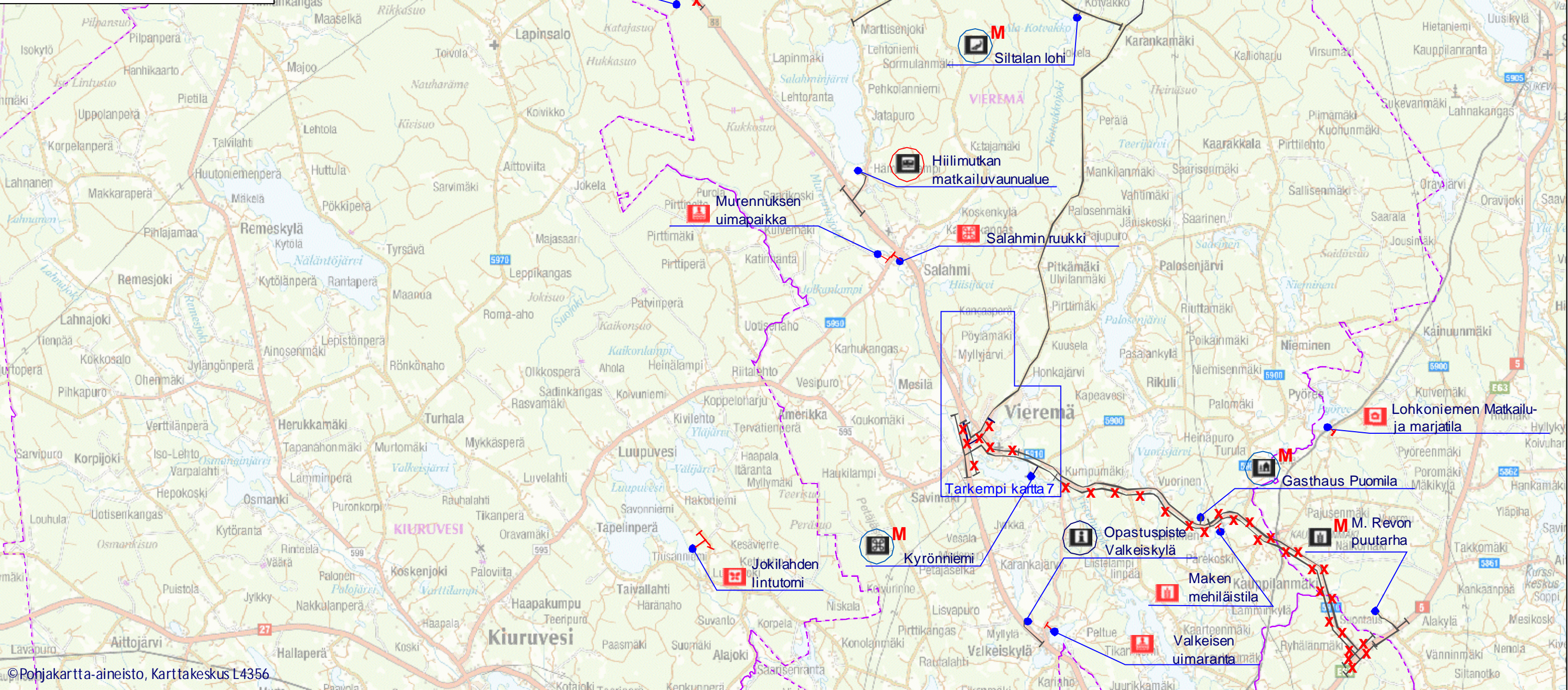
Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma 2012

Vieremä, kartta 1

- Opastus tauluin opas tettu kohde; opastus voidaan säilyttää.
- Osoite-itaalla opas tettu kohde; osoiteitta voidaan säilyttää.
- Opastus tauluin opas tettu kohde; opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.
- Uusi kohde; voidaan opastaa opastustauluin.
- Uusi kohde; voidaan opastaa osoite-itaalla.
- Osoite-itaalla opas tettu kohde; voidaan opastaa opastustauluin.

Vain maanteiltä akava opastus.
Kartalla esitetty kohteiden päätunnus.
Opastusmerkeissä voi olla myös muita tunnuksia.

- Nykyisen opastuksen laajuus
- Uuden/muutetun opastuksen laajuus
- Nykyisiä opasteita muutettava/uusittava

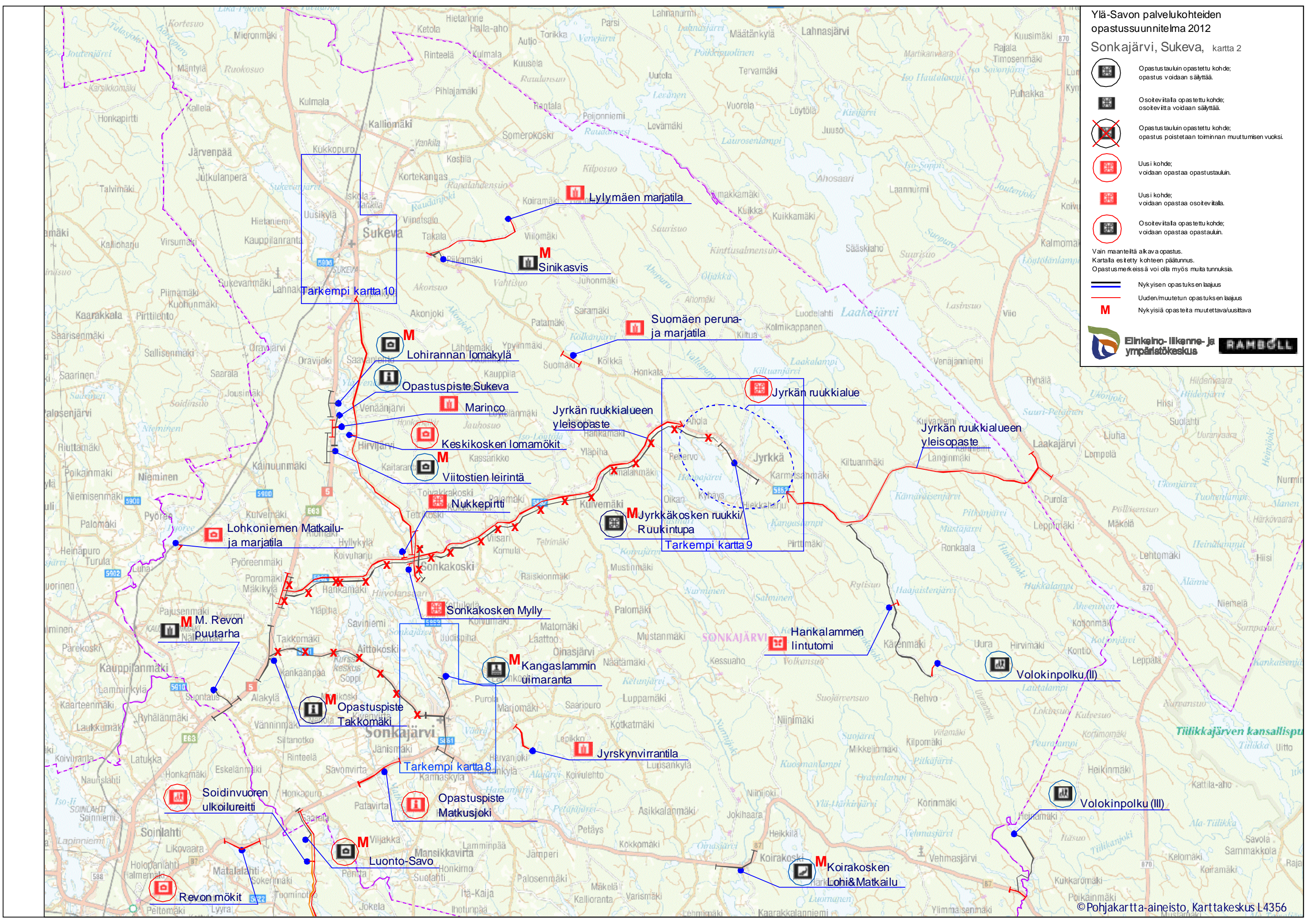
Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma 2012

Sonkajärvi, Sukeva, kartta 2

- Opastustaulun opastettu kohde; opastus voidaan säilyttää.
- Osoitevitalla opastettu kohde; osoitevitaa voidaan säilyttää.
- Opastustaulun opastettu kohde; opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.
- Uusi kohde; voidaan opastaa opastustauluin.
- Uusi kohde; voidaan opastaa osoitevitalla.
- Osoitevitalla opastettu kohde; voidaan opastaa opastustauluin.

Vain maanteitä akava opastus.
Kartalla esitetty kohteen päätunnus.
Opastusmerkeissä voi olla myös muita tunnuksia.

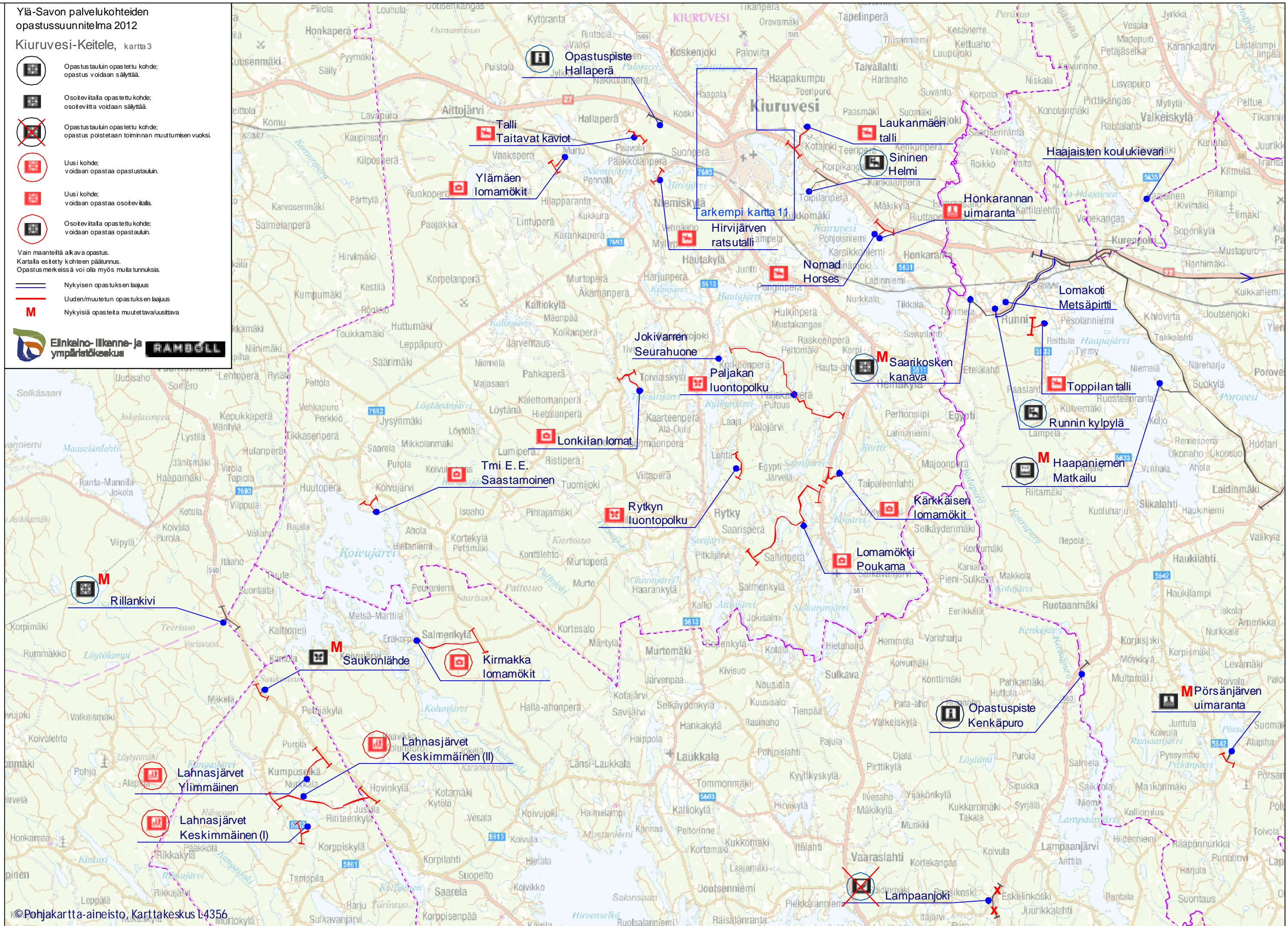
- Nykyisen opastuksen laajuus
- Uuden/muutetun opastuksen laajuus
- Nykyisiä opasteita muutettava/uusittava

Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma 2012

Kiuruvesi-Keitele, kartta 3

- Opastus tauluin opastettu kohde; opastus voidaan säilyttää.
  - Osoitevitalla opastettu kohde; osoitevitaa voidaan säilyttää.
  - Opastus tauluin opastettu kohde; opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.
  - Uusi kohde; voidaan opastaa opastustauluin.
  - Uusi kohde; voidaan opastaa osoitevitalla.
  - Osoitevitalla opastettu kohde; voidaan opastaa opastustauluin.
- Vain maanteiltä alkava opastus.
Kartalla esitetty kohteen päättymus.
Opastusmerkeissä voi olla myös muita tunnuksia.
- Nykyisen opastuksen laajuus
  - Uuden/muutetun opastuksen laajuus
  - Nykyisiä opasteita muutettava/uusittava

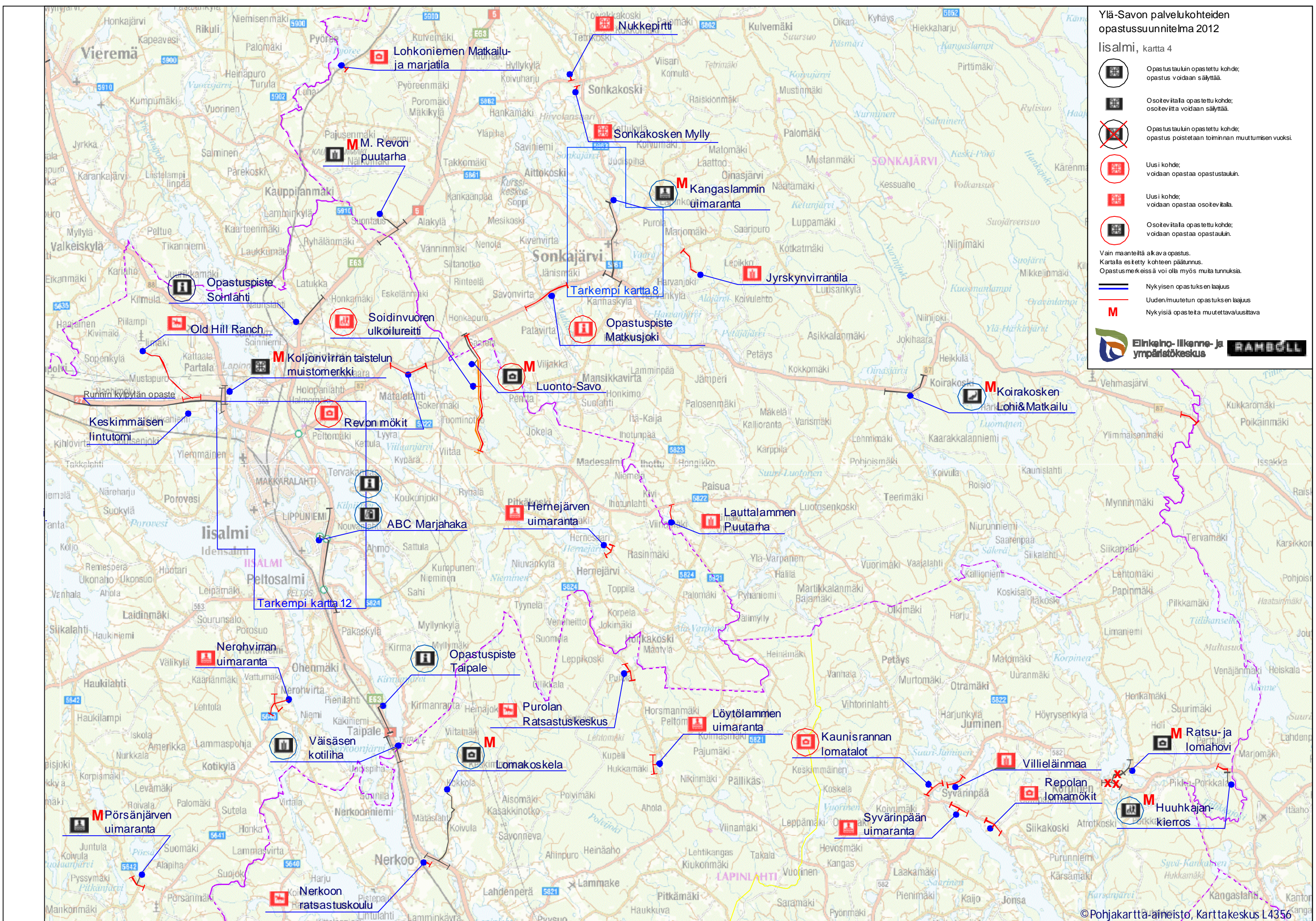
Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma 2012

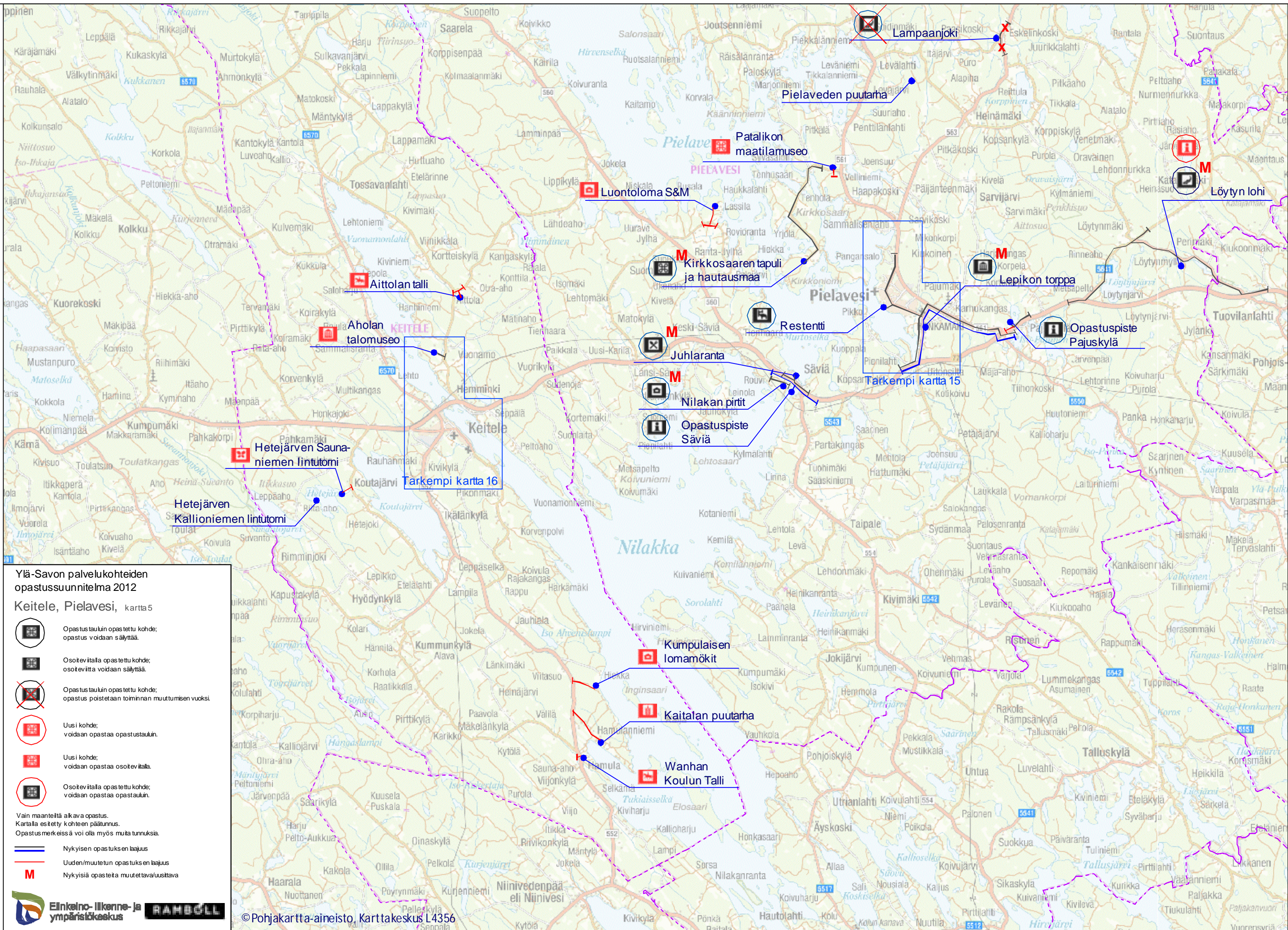
Iisalmi, kartta 4

- Opastus tauluin opastettu kohde; opastus voidaan säilyttää.
- Osoitevitalla opastettu kohde; osoitevitaa voidaan säilyttää.
- Opastus tauluin opastettu kohde; opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.
- Uusi kohde; voidaan opastaa opastustauluin.
- Uusi kohde; voidaan opastaa osoitevitalla.
- Osoitevitalla opastettu kohde; voidaan opastaa opastustauluin.

Vain maanteitä avara opastus.
Kartalla esitetty kohteen päätunnus.
Opastusmerkeissä voi olla myös muita tunnuksia.

- Nykyisen opastuksen laajuus
- Uuden/muutetun opastuksen laajuus
- Nykyisiä opasteita muutettava/uusittava

Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma 2012

Keitele, Pielavesi, kartta 5

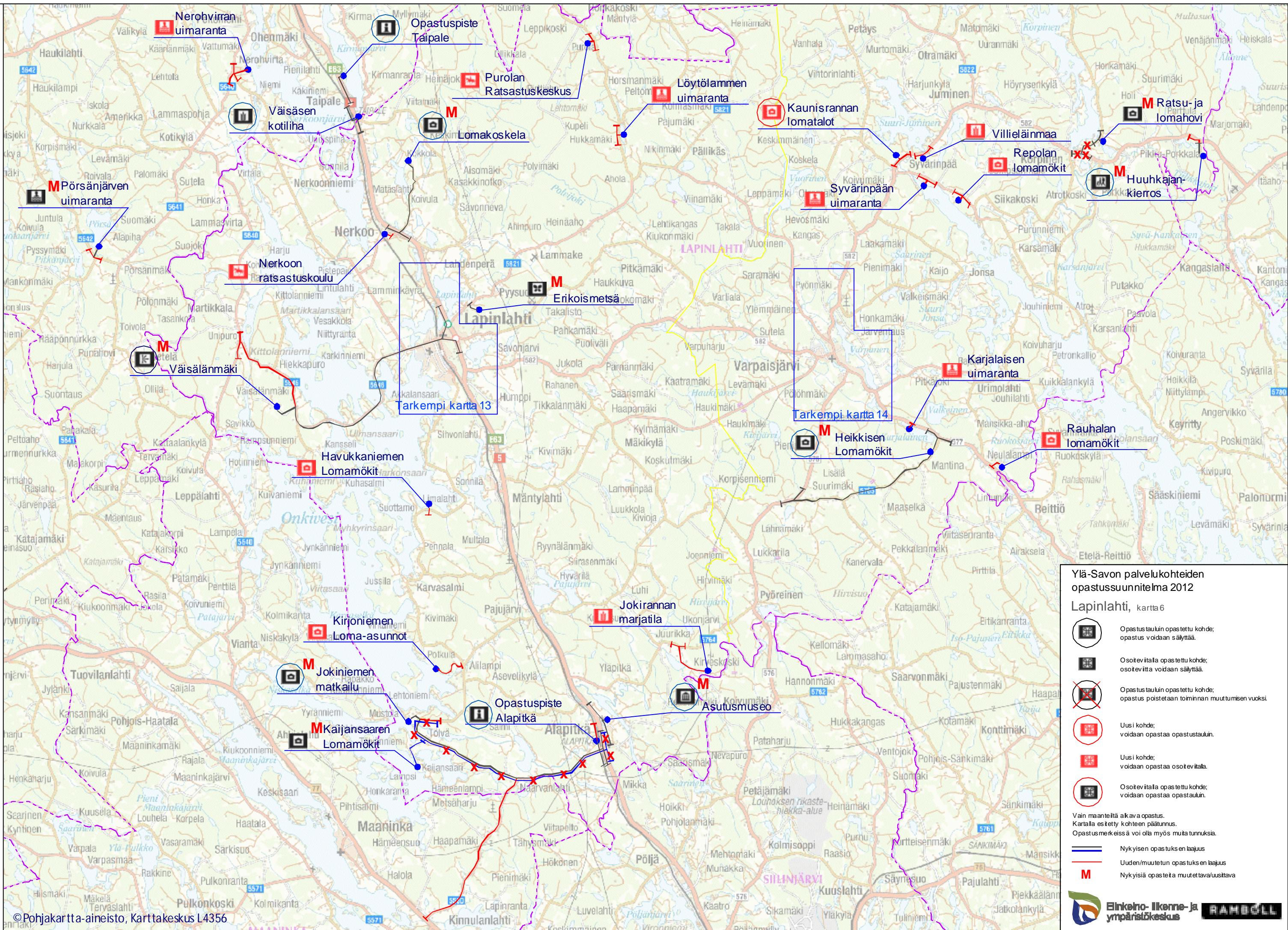
- Opastus tauluin opastettu kohde; opastus voidaan säilyttää.
- Osoitevitalla opastettu kohde; osoitevitaa voidaan säilyttää.
- Opastus tauluin opastettu kohde; opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.
- Uusi kohde; voidaan opastaa opastustauluin.
- Uusi kohde; voidaan opastaa osoitevitalla.
- Osoitevitalla opastettu kohde; voidaan opastaa opastustauluin.

Vain maanteiltä alkava opastus.
Kartalla esitetty kohteen päättyminen.
Opastusmerkeissä voi olla myös muita tunnuksia.

- Nykyisen opastuksen laajuus
- Uuden/muutetun opastuksen laajuus
- Nykyisiä opasteita muutettava/uusittava

Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma 2012
Lapinlahti, kartta 6

- Opastustauluihin opastettu kohde; opastus voidaan säilyttää.
- Osoteivitala opastettu kohde; osoteivitta voidaan säilyttää.
- Opastustauluihin opastettu kohde; opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.
- Uusi kohde; voidaan opastaa opastustauluin.
- Uusi kohde; voidaan opastaa osoteivitala.
- Osoteivitala opastettu kohde; voidaan opastaa opastustauluin.

Vain maanteiltä akava opastus.
 Kartalla esitetty kohteen päätös.
 Opastusmerkeissä voi olla myös muita tunnuksia.

- Nykyisen opastuksen laajuus
- Uuden/muutetun opastuksen laajuus
- Nykyisiä opasteita muutettava/uusittava

Elkeino- Ilkka- ja RANBOLL ympäristökeskus

Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma 2012

Vieremän kirkonkylä, kartta 7

- Opastustauluin opastettu kohde; opastus voidaan säilyttää.
  - Osoitevitalla opastettu kohde; osoitevitaa voidaan säilyttää.
  - Opastustauluin opastettu kohde; opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.
  - Uusi kohde; voidaan opastaa opastustauluin.
  - Uusi kohde; voidaan opastaa osoitevitalla.
  - Osoitevitalla opastettu kohde; voidaan opastaa opastustauluin.
- Vain maanteitä alkava opastus.
Kartalla esitetyt kohteet päättyvät.
Opastusmerkeissä voi olla myös muita tunnuksia.
- Nykyisen opastuksen laajuus
  - Uuden/muutetun opastuksen laajuus
  - Nykyisiä opasteita muutettava/uusittava

Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma 2012

Sonkajärven kirkonkylä, kartta 8

Opastustauluin opastettu kohde; opastus voidaan säilyttää.

Osoitevitalla opastettu kohde; osoitevitaa voidaan säilyttää.

Opastustauluin opastettu kohde; opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.

Uusi kohde; voidaan opastaa opastustauluin.

Uusi kohde; voidaan opastaa osoitevitalla.

Osoitevitalla opastettu kohde; voidaan opastaa opastustauluin.

Vain maanteitä alkava opastus.

Kartalla esitetyt kohteiden päätunnus.

Opastusmerkeissä voi olla myös muita tunnuksia.

Nykyisen opastuksen laajuus

Uuden/muutetun opastuksen laajuus

Nykyisiä opasteita muutettava/uusittava

Elinkeino- ja ympäristökeskus

RAMBOLL

Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma 2012

Jyrkän kylä, kartta 9

- Opastustauluin opastettu kohde; opastus voidaan säilyttää.
- Osoitevitalla opastettu kohde; osoitevitaa voidaan säilyttää.
- Opastustauluin opastettu kohde; opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.
- Uusi kohde; voidaan opastaa opastustauluin.
- Uusi kohde; voidaan opastaa osoitevitalla.
- Osoitevitalla opastettu kohde; voidaan opastaa opastustauluin.

Vain maanteitä alkava opastus.
Kartalla esitetty kohteen päätunnus.
Opastusmerkeissä voi olla myös muita tunnuksia.

- Nykyisen opastuksen laajuus
- Uuden/muutetun opastuksen laajuus
- Nykyisiä opasteita muutettava/uusittava

Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma 2012

Sukevan taajama, kartta 10

Opastustauluin opastettu kohde; opastus voidaan säilyttää.

Osoiteitalla opastettu kohde; osoiteitaa voidaan säilyttää.

Opastustauluin opastettu kohde; opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.

Uusi kohde; voidaan opastaa opastustauluin.

Uusi kohde; voidaan opastaa osoiteitalla.

Osoiteitalla opastettu kohde; voidaan opastaa opastustauluin.

Vain maanteitä alkava opastus.

Kartalla esitety kohteen päätunnus.

Opastusmerkeissä voi olla myös muita tunnuksia.

Nykyisen opastuksen laajuus

Uuden/muutetun opastuksen laajuus

Nykyisiä opasteita muutettava/uusittava

Elinkeino- ja ympäristökeskus

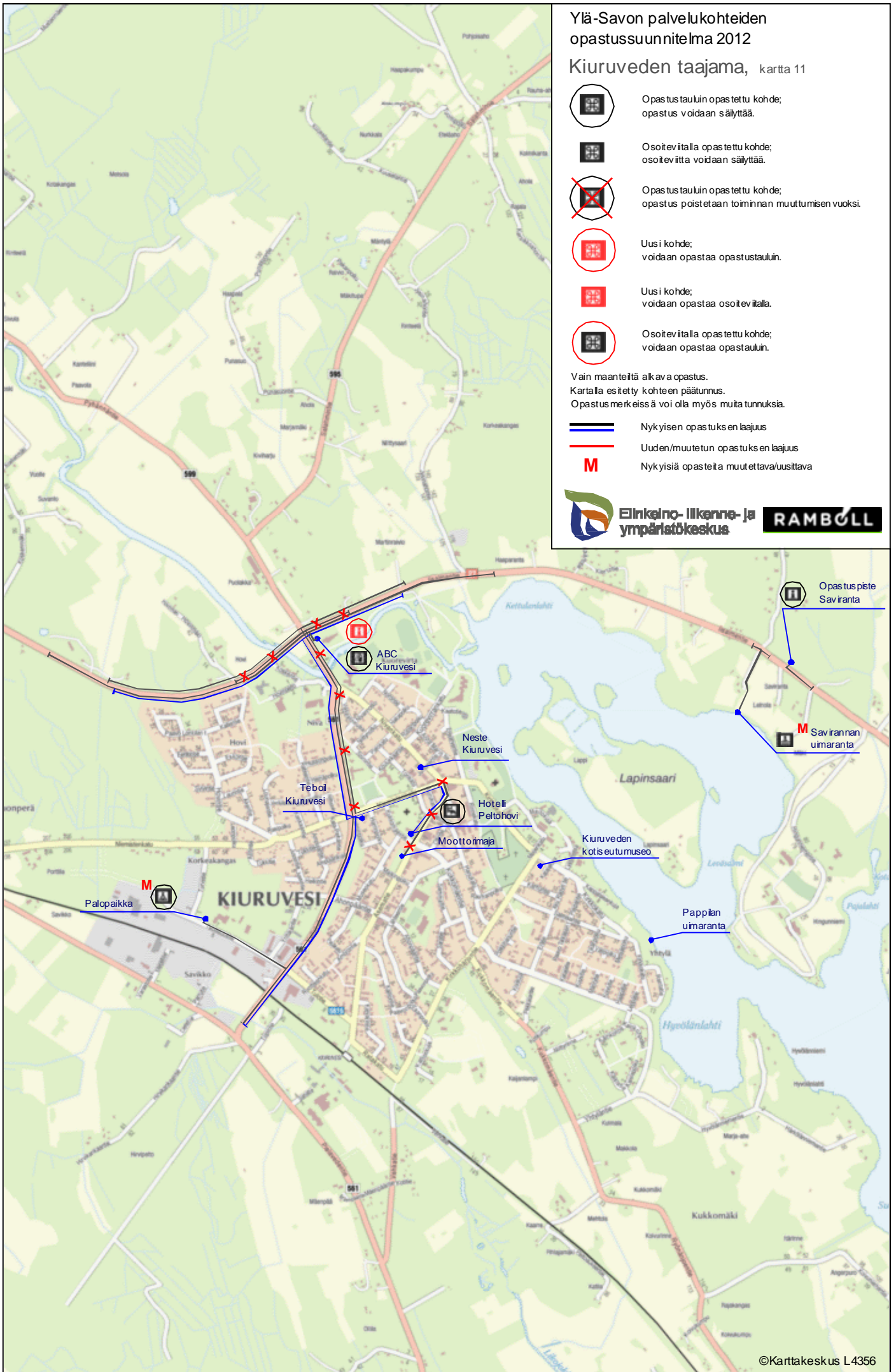
RAMBOLL

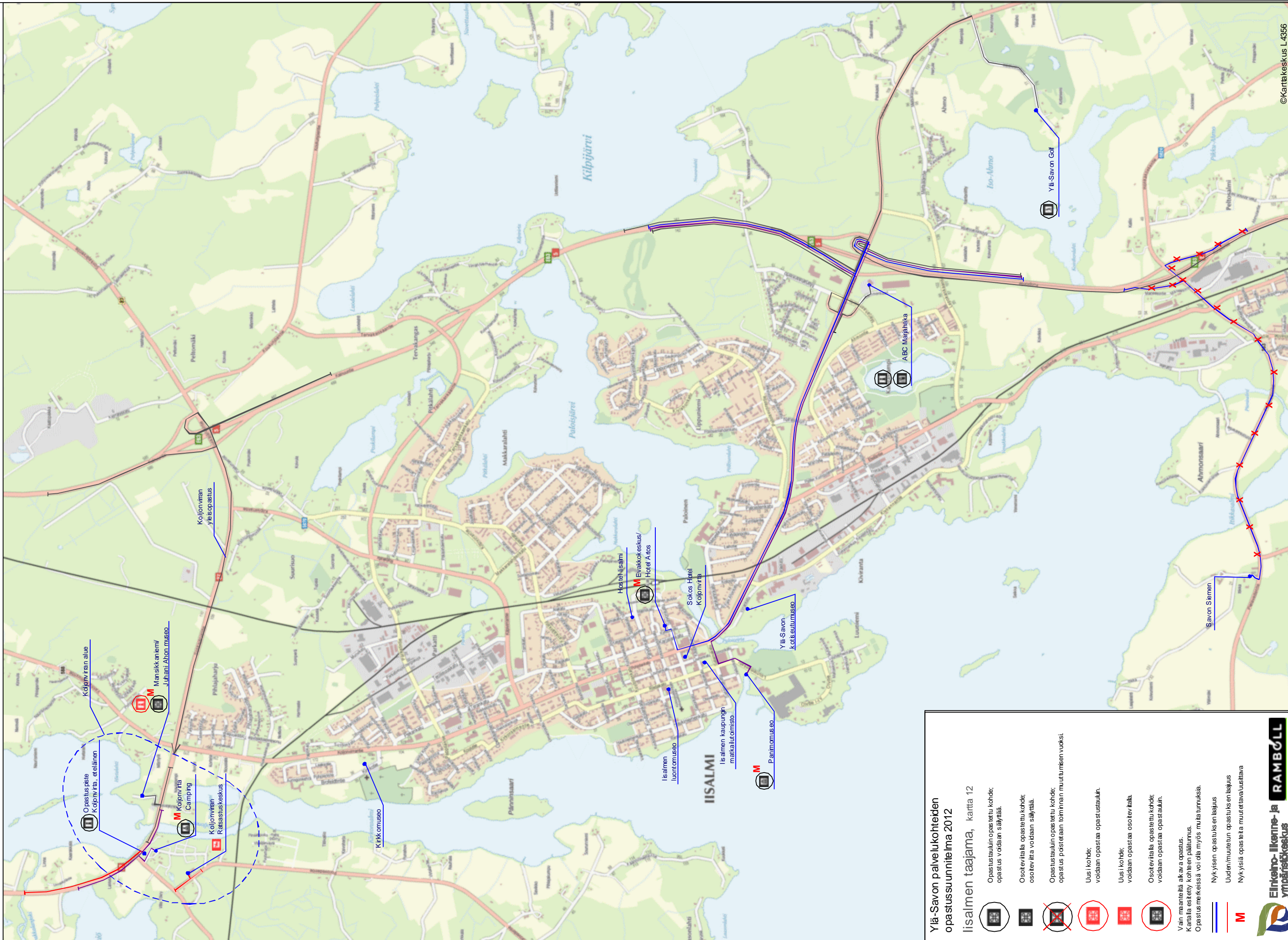

Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma 2012

Kiuruveden taajama, kartta 11

- Opastustauluin opastettu kohde; opastus voidaan säilyttää.
  - Osoitevitalla opastettu kohde; osoitevitaa voidaan säilyttää.
  - Opastustauluin opastettu kohde; opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.
  - Uusi kohde; voidaan opastaa opastustauluin.
  - Uusi kohde; voidaan opastaa osoitevitalla.
  - Osoitevitalla opastettu kohde; voidaan opastaa opastustauluin.
- Vain maanteitä alkava opastus.
Kartalla esitety kohteen päätunnus.
Opastusmerkkeissä voi olla myös muita tunnuksia.
- Nykyisen opastuksen laajuus
  - Uuden/muutetun opastuksen laajuus
  - Nykyisiä opasteita muutettava/uusittava

Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma 2012

Iisalmen taajama, kartta 12

- Opastusalue on opastettu kohde; opastus voidaan säilyttää.
- Osoitevirtilä opastettu kohde; osoitevirtilä voidaan säilyttää.
- Opastusalue on opastettu kohde; opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.
- Uusi kohde; voidaan opastaa opastusaluein.
- Uusi kohde; voidaan opastaa osoitevirtilä.
- Osoitevirtilä opastettu kohde; voidaan opastaa opastusaluein.

Vain neamielä alkava opastus.
 Kartalla esitetyt kohde on päättyminen.
 Opastusmerkeissä voi olla myös muita tulkintoja.

 Nykyisen opastuksen laajuus
 Uuden/muutetun opastuksen laajuus
 Nykyisiä opastusalueita muuttavuuksittava

Ylä-Savon palvelukohteiden
opastussuunnitelma 2012

Lapinlahden taajama, kartta 13

- Opastustauluin opastettu kohde; opastus voidaan säilyttää.
- Osoitevitalla opastettu kohde; osoitevitaa voidaan säilyttää.
- Opastustauluin opastettu kohde; opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.
- Uusi kohde; voidaan opastaa opastustauluin.
- Uusi kohde; voidaan opastaa osoitevitalla.
- Osoitevitalla opastettu kohde; voidaan opastaa opastustauluin.

Vain maanteitä alkava opastus.
Kartalla esitety kohteen päätunnus.
Opastusmerkeissä voi olla myös muita tunnuksia.

- Nykyisen opastuksen laajuus
- Uuden/muutetun opastuksen laajuus
- Nykyisiä opasteita muutettava/uusittava

Ylä-Savon palvelukohteiden
opastussuunnitelma 2012

Varpaisjärven taajama, kartta 14

- Opastustauluin opastettu kohde; opastus voidaan säilyttää.
- Osoitevitalla opastettu kohde; osoitevitaa voidaan säilyttää.
- Opastustauluin opastettu kohde; opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.
- Uusi kohde; voidaan opastaa opastustauluin.
- Uusi kohde; voidaan opastaa osoitevitalla.
- Osoitevitalla opastettu kohde; voidaan opastaa opastustauluin.

Vain maanteitä alkava opastus.
Kartalla esitety kohteen päätunnus.
Opastusmerkeissä voi olla myös muita tunnuksia.

- Nykyisen opastuksen laajuus
- Uuden/muutetun opastuksen laajuus
- Nykyisiä opasteita muutettava/uusittava

Ylä-Savon palvelukohteiden
opastussuunnitelma 2012

Pielaveden taajama, kartta 15

Opastustauluin opastettu kohde;
opastus voidaan säilyttää.

Osoitevitalla opastettu kohde;
osoitevitaa voidaan säilyttää.

Opastustauluin opastettu kohde;
opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.

Uusi kohde;
voidaan opastaa opastustauluin.

Uusi kohde;
voidaan opastaa osoitevitalla.

Osoitevitalla opastettu kohde;
voidaan opastaa opastauluin.

Vain maanteitä alkava opastus.

Kartalla esitetty kohteen päättyminen.

Opastusmerkeissä voi olla myös muita tunnuksia.

Nykyisen opastuksen laajuus

Uuden/muutetun opastuksen laajuus

Nykyisiä opasteita muutettava/uusittava

Elinkeino- ja
ympäristökeskus

RAMBOLL

Ylä-Savon palvelukohteiden
opastussuunnitelma 2012

Keiteleen kirkonkylä, kartta 16

- Opastustauluin opastettu kohde; opastus voidaan säilyttää.
- Osoitevitalla opastettu kohde; osoitevitaa voidaan säilyttää.
- Opastustauluin opastettu kohde; opastus poistetaan toiminnan muuttumisen vuoksi.
- Uusi kohde; voidaan opastaa opastustauluin.
- Uusi kohde; voidaan opastaa osoitevitalla.
- Osoitevitalla opastettu kohde; voidaan opastaa opastustauluin.

Vain maanteitä alkava opastus.
Kartalla esitetty kohteen päätunnus.
Opastusmerkeissä voi olla myös muita tunnuksia.

- Nykyisen opastuksen laajuus
- Uuden/muutetun opastuksen laajuus
- Nykyisiä opasteita muutettava/uusittava

ELY-keskusten opastelupakäsittelyn yhteystiedot

Tilanne 1.1.2013

ELY-keskusten valtakunnallinen asiakaspalveluyksikkö

Opastelupahakemusten käsittely ja neuvonta:

Pirkanmaan ELY-keskus, asiakaspalvelu

Luvat

PL 297

33101 Tampere

Asiakaspalvelunumero 0206 90300 (ma - pe klo 9 - 16)

Sähköposti: liikenteen.asiakaspalvelu@ely-keskus.fi

Internet-sivut: www.ely-keskus.fi -> Liikenne -> Liikenteen asiakaspalvelu

Pohjois-Savon ELY-keskus (Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakunnat):

Yhdyshenkilö opastuslupa-asioissa ja tilapäiset opasteluvat:

Hanna Turunen, puh. 0295 026 772 hanna.turunen@ely-keskus.fi

Hakemuslomake palvelukohteen opastuslupaa varten

Hakemuslomake löytyy internetistä osoitteesta:
www.ely-keskus.fi -> Liikenne -> Liikenteen asiakaspalvelu -> Luvat -> Opasteet, ilmoitukset ja mainokset -> Palvelukohdeopasteet
 Tai suoraosoitteella: <http://www.ely-keskus.fi/Liikenne/Lupaasiat/Opasteetilmoituksetjainfoet/Sivut/Palvelukohdeopasteet.aspx>

Palvelukohteen opasteluvan hakeminen**Hakijan yhteystiedot**

Hakija	Y-tunnus	
Yhteyshenkilön nimi	Puhelin	Sähköpostiosoite
Hakijan lähiosoite	Postinumero	Postitoimipaikka
Laskutusosoite (ellei sama kuin hakijan)	Postinumero	Postitoimipaikka

Opastettava kohde

Opastettavan kohteen nimi	Tiennumero	Kunta
Lähiosoite (jos eri kuin hakijan osoite)	Postinumero	Postitoimipaikka

Kohteen internet-osoite (jos kohteesta on olemassa internet-sivut)

<http://>

Esimerkit haettavista opasteista

 Palvelukohteen opastustaulu	 Palvelukohteen osoiteviitta	 Palvelukohteen opaste
--	--	--

Opasteisiin haettavat tunnukset

Palvelukohteet voidaan opastaa opastustauluilla tai palvelukohteen osoiteviitalla ja mahdollisilla palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkeillä.

Valitse opasteisiin haettavat tunnukset **numeroimalla ne merkittävyyden mukaan**.

- Monipuolisia palveluja tarjoavan kohteen opastustaulussa voidaan esittää **enintään kolme tunnusta**.
- Palvelukohteen osoiteviitassa ja osoiteviitan ennakkomerkeissä voidaan esittää **vain yksi ruskeapohjaiseen merkkiryhmään kuuluva tunnus**.
- Kaikille palvelukohteille ei ole olemassa omaa tunnusta. Tällöin voi hakea lupaa tunnuksettomalle, ruskeapohjaiselle osoiteviitalle ja osoiteviitan ennakkomerkeille.

 711 Opastuspiste	 712 Opastustoimisto	 721 Autokorjaamo	 722 Huoltoasema
 723 Hotelli tai motelli	 724 Ruokailupaikka	 725 Kahvila tai pikaruokapaikka	 731 Retkeilymaja
 733 Leirintäalue	 734 Matkailu-ajoneuvoalue	 741 Levähdysalue	 677 Pysäköintialue
 742 Ulkoilue	 772 a Museo tai historiallinen rakennus	 772 b Maailmanperintökohde	 772 c Luontokohde
 772 d Näköalapaikka	 772 e Eläintarha tai -puisto	 772 f Muu nähtävyys	 773 a Uintipaikka
 773 b Kalastuspaikka	 773 c Hiihtohissi	 773 d Golfkenttä	 773 e Huvipuisto tai teemapuisto
 774 a Mökkimajoitus	 774 b Aamiaismajoitus	 774 c Suoramyyntipaikka	 774 d Käsiyöpaja
 774 e Kotieläinpiha	 774 f Ratsastuspaikka	Palvelukohteen osoiteviitta ilman tunnusta	Palvelukohteen osoiteviitta ja ennakkomerkit ilman tunnusta

Opasteisiin ehdotetut tekstit

Opasteissa käytetään pääsääntöisesti palvelukohteen tai yrityksen nimeä. Kaksikielisissä kunnissa palvelukohde voidaan opastaa kielilain mukaisesti molemmilla kotimaisilla kielillä.

Opasteisiin ehdotettu teksti	
------------------------------	--

Tarkempi kuvaus opastettavasta kohteesta

Tarjottavat palvelut ja palvelutaso (esimerkiksi aukioloajat, asiakaspaikat ja mahdollinen kohteen luokitus)

Allekirjoitus	
Paikka	Hakijan allekirjoitus
Aika	Nimen selvennys

Lupapäättös on maksullinen.

LIITÄ HAKEMUKSEEN KARTTALIITE, josta käy ilmi opastettavan kohteen sijainti sekä osoiteviitan ja mahdollisten ennakkomerkkien ehdotetut sijoituspaikat.

Karttaliitteen mittakaavan tulisi olla 1 : 80 000 tai tarkempi.

Karttaliitteen voi tulostaa Maanmittauslaitoksen ylläpitämästä Kansalaisen Karttapaikasta:
<http://kansalaisen.karttapaikka.fi>

Kansalaisen karttapaikan käyttöehtojen mukaisesti käyttäjällä on lupa tulostaa yksittäistä käyttöä varten yksittäisiä karttoja. Kansalaisen karttapaikan käyttöehdot löytyvät osoitteesta:
<https://www.karttapaikka.fi/Karttapaikka/default.asp?id=784>

Muut mahdolliset tarkennukset haettavaan opasteisiin ja niiden ehdotettuihin sijoituspaikkoihin tulee esittää erillisellä, vapaamuotoisella liitteellä.

Palvelukohteen opastelupahakemuksen täyttäminen

Hakijan tiedot

- Luvan hakijaksi merkitään yritys tai yksityishenkilö. Lupapäätös lähetetään hakijalle.
- Kohtaan 'Yhteyshenkilö' merkitään sen henkilön nimi ja puhelinnumero (yleensä sama kuin hakija), jolta lupakäsittelijä voi tarvittaessa pyytää asiasta lisätietoja.

Opastettavan kohteen sijainti

- Näiden tietojen avulla kerrotaan haluttujen opasteiden tai viitan/viittojen paikat mahdollisimman tarkasti. Kartan ja mahdollisen piirroksen liittäminen hakemuksen liitteeksi on tärkeää kohteen paikantamiseksi.
- Viitoitettavan kohteen nimi -kohdassa kerrotaan palvelukohteen nimi. Tämä ei ole aina sama kuin yrityksen nimi. Kohteen nimenä käytetään yleensä erisnimeä, tunnuksen nimeä ei toisteta tekstissä. Kohteen nimi tai sitä kuvaava teksti esitetään mahdollisimman lyhyessä ja ytimekkäässä muodossa.

Viitat/opasteet

- Tästä kohdasta valitaan haluttu opaste tai viitta ja siihen halutut tunnuksat. Monipuolisia palveluja tarjoavan kohteen opastusmerkeissä voidaan esittää korkeintaan kolme kohteen tärkeimpiä palveluja kuvaavaa tunnusta.
- Hakemukseen liitetään vapaamuotoinen selvitys opastettavan kohteen tarjoamista palveluista ja aukioloajoista.
- Lisäksi tässä kohtaa esitetään opasteisiin halutut tekstit esim. maaseutuyrityksen yhteydessä "Mansikoita", "Mökkejä" jne.

Liitteet

Hakemukseen on liitettävä ote perus- tms. kartasta, johon on merkitty palvelukohteen sijainti sekä tarkempi kartta tai piirros, josta ilmenee opasteen/viitan suunniteltu sijaintipaikka. Jos haetaan muutosta ennestään olevaan lupaan, hakemukseen liitetään kopio luvasta ja jos mahdollista kuva nykyisestä opasteesta.

Lisäksi eräitä tunnuksia haettaessa mukaan liitetään ao. suosituksenantajan lausunto. Muun muassa Suoramyyntipaikka -tunnuksen käyttöoikeuteen tarvitaan kunnan suostumus. Lisätietoja julkaisussa "Palvelukohteen viitoitus", TIEH 2000021-07.

Hakemuksen lähettäminen

Hakemus lähetetään postitse:

Pirkanmaan ELY -keskus
Luvat
PL 297
33101 Tampere

tai sähköpostilla liikenteen.asiakaspalvelu@ely-keskus.fi

Luvan myöntäminen

Palvelukohteen taso ja sijainti määrittelevät, minkälainen opastuslupa ja mitkä tunnuksat kohteelle myönnetään. Lupapäätöksessä ja lupaehdoissa määritellään opastusmerkkien koko ja sijainti. Luvansaaja hankkii, pystyttää ja kunnossapitää opastusmerkit kustannuksellaan.

Liikenneviraston hyväksymät liikennemerkkien valmistajat

Berg&Sauso Oy

Kairatie 2/Halli 2
65350 Vaasa
puh. 040-595 5422
www.berg-sauso.com

Elfving Opasteet Oy Ab

Vanha Valtatie 24
12100 Oitti
puh. (019) 786 60, fax: (019) 786 6100
www.elfving.fi

**Helsingin vankila
Kilpityöt**

PL 40 (Ristikkotie 8)
00581 Helsinki
puh. 010 368 2100, fax: 010 368 2336
sähköposti: helsinki_kilpi.vhl@om.fi

Joen Kilpituote Oy

Rahkeentie 6
80100 Joensuu
puh. (013) 225 777, fax: (013) 127 722
www.joenkilpituote.fi

Kaiverrus Kallio Ky

Pohjolankatu 4-6
96100 Rovaniemi
puh. 020 741 4999, fax: 020 741 4990
www.kaiverruskallio.com
sähköposti: info@kaiverruskallio.com

Kilpiset Oy

Tuomaankuja 11
55100 Imatra
puh. 040 3066 300, fax: 040 3066 301
www.kilpiset.fi
sähköposti: aineisto@kilpiset.fi

Laatukilpi Oy

PL 20 (Kangastie 10)
62375 Ylihärmä
puh. (06) 482 2200, fax: (06) 482 2210
www.laatukilpi.fi,
sähköposti: info@laatukilpi.fi

Leo Laine Oy

Metallitie 4
26100 Rauma
puh. (02) 838 73 100, fax: (02) 822 2522
www.lokari.com

Liikennetuotteet Oy

PL 28 (Liedontie 37)
04601 Mäntsälä
puh. (019) 687 3250, fax: (019) 687 1626
www.liikennetuotteet.fi
sähköposti: myynti@liikennetuotteet.fi

Logopee Oy

Tulliportinkatu 13
70100 Kuopio
puh. (017) 262 2855, fax: (017) 687 2857
www.logopee.fi
sähköposti: hannu.suoranta@logopee.fi

Mainospyörä Oy

PL 18 (Ruukinmestarintie 5)
02321 Espoo
puh. (09) 819 221, fax: (09) 802 4158
www.mainospyora.fi
sähköposti: myynti@mainospyora.fi

Mainostalo Teippari Oy

Asentajankatu 5
94600 Kemi
puh. 0207 288 599, fax: (016) 223 411
www.teippari.com
sähköposti: myynti@teippari.com

Masterkilpi Oy

PL 116 (Jaakolantie 2)
90421 Oulu
puh. (08) 552 1361, fax: (08) 552 1366 sähköposti:
palvelu@masterkilpi.fi

Mercari Oy Ab

Ormuspellontie 1
00700 Helsinki
puh. (09) 7002 8010, fax: (09) 7002 8019
sähköposti: mercari@kolumbus.fi

Merkkimiehet Oy

Yliahontie 5
42700 Keuruu
puh. (014) 720 354, fax: (014) 720 044
www.merkkimiehet.fi
sähköposti: info@merkkimiehet.fi

Normiopaste OY

Pihtisulunkatu 1 C
33330 Tampere
puh. 010 423 2240, fax: (030) 343 4184
www.normiopaste.fi
sähköposti: info@normiopaste.fi

Oulun Mainoskeskus Oy

Hiirihaukantie 1-3
90250 Oulu
puh. (08) 8153 600, fax: (08) 8153 622
www.ouluainoskeskus.fi
sähköposti: aineisto@ouluainoskeskus.fi

PL-Kilpi Lehtonen

Nikkarinkuja 4 (Visulahti)
50180 Mikkeli
puh. (015) 165 380, fax: (015) 211 252
www.visulahtishop.net
sähköposti: pl-kilpi@kolumbus.fi

P-Merkki Oy

Itätuulentie 5
06100 Porvoo
puh. (019) 666757, fax: (019) 666 759
sähköposti: tilaukset@p-merkki.fi

Satakunnan vankila

Köyliön osasto
PL 50 (Vankilantie 515)
32701 Huittinen
puh. 010 368 4300 fax: 010 368 4402
www.esanet.fi/satakunnanvankila/

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 3/2013					
Tekijät Ramboll Finland Oy Olli Mäkelä Pilvi Lesch Esa Laurikainen		Julkaisu-aika Tammikuu 2013			
		Julkaisija Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus			
		Hankkeen rahoittaja/toimeksiantaja			
Julkaisun nimi Ylä-Savon palvelukohteiden opastussuunnitelma					
Tiivistelmä <p>Palvelukohteilla tarkoitetaan tienkäyttäjille palveluja tarjoavia palveluyrityksiä ja -toimintoja. Tällaisia ovat esim. majoitusliikkeet, leirintäalueet, huoltoasemat, kahvila- ja ravintolapalvelut sekä erilaiset maaseutuyritykset, nähtävyydet ja aktiviteetit. Ylä-Savoon eli Iisalmen, Keiteleen, Kiuruveden, Lapinlahden, Pielaveden, Sonkajärven ja Vieremän kuntien alueelle laaditussa suunnitelmassa on kartoitettu opastuskelpoiset palvelukohteet, inventoitu kohteiden nykyinen opastus ja laadittu kartoille opastusmerkkisuunnitelmat. Suunnitelmassa esitetään, millaisin opastusmerkein ja kuinka kaukaa yksittäisen palvelukohteen opastus voidaan toteuttaa.</p> <p>Suunnittelualueella on 206 palvelukohdetta, joiden opastusmahdollisuudet on käyty läpi. Nykyisellään näistä on opastettu opastustauluilla 80 kohdetta. Suunnitelmassa opastustauluilla opastettaviksi on esitetty 87 kohdetta sekä palvelukohteiden osoiteviitalla ja mahdollisilla ennakkomerkeillä 72 kohdetta.</p> <p>Suunnittelualueella kautta kulkevan matkailutien Sininen Tie tunnuksia voidaan hyödyntää yksittäisten kohteiden opastuksessa.</p> <p>Opasteiden pystyttäminen edellyttää tienpitäjän lupaa. Suunnitelmassa on kuvattu maanteiden varsille tulevien opasteiden lupamenettely. Opastusmerkkien hankinta, pystyttäminen ja ylläpito ovat opastettavan kohteen haltijan vastuulla, mutta merkkien hoito kuuluu ELY-keskusten alueellisiin hoitourakkasopimuksiin. Suunnitelmassa on ohjeistettu opasteiden hankintaa ja pystytystä.</p> <p>Vuonna 2007 tehtyyn laajaan opastusmerkkiuudistukseen liittyvä siirtymäaika päättyy vuoden 2013 lopussa, johon mennessä suuri osa opastusmerkeistä on tarpeen uusia. Uudistuksen myötä muuttuneet ja laajentuneet opastusmahdollisuudet kannattaa hyödyntää mahdollisimman pian.</p>					
Asiasanat Liikenteen ohjaus, tienkäyttäjäinformaatio, tienvarsi-palvelut, tienkäyttäjää palvelevat alueet					
ISBN (PDF)	ISBN (painettu)	ISSN-L	ISSN (verkkojulkaisu)	ISSN (painettu)	URN
978-952-257-714-6	978-952-257-713-9	2242-2846	2242-2854	2242-2846	URN:ISBN:978-952-257-714-6
Kokonaissivumäärä Teksti 54 s. + liitteet.		Kieli Suomi		Hinta (sis. alv 8%)	
Julkaisun myynti/jakaja Julkaisu on saatavana vain verkossa: www.ely-keskus.fi/julkaisut sekä www.doria.fi					
Julkaisun kustantaja Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus					
Painopaikka ja -aika Kuopio tammikuussa 2013					

**RAPORTEJA 3 | 2013
YLÄ-SAVON PALVELUKOHTAIDEN
OPASTUSSUUNNITELMA**

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-257-713-9 (painettu)

ISBN 978-952-257-714-6 (pdf)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2846 (painettu)

ISSN 2242-2854 (verkkajulkaisu)

URN:ISBN:978-952-257-714-6

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus